

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (290)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 289.

Chicago, Ill., 25. marca (March) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Volitve 1. aprila

SLOVENSKI DELAVCI V CHI- CAGO, KI STE VOLILOCI, STORITE SVOJO DOLŽNOST!

Prihodnji torek 1. aprila vrše se v Chicagi in mnogih drugih mestih — volitve aldermanov in nekaterih drugih uradnikov. V Chicagi se ima izvoliti 5 aldermanov (v vsaki wardi eden), mestni klerk in blagajnik, en municipalni in en vrhovni sodnik.

Delavci! Zopet se vam nudi prilika, da manifestirate svojo razredno zavest in mahnete s svojim najmočnejšim orožjem po nasprotniku kapitalizmu. Letošnje aldermanske volitve so posebne važnosti radi tega, ker se za to leto pripravljajo neke reforme v mestni svetovi chicagskem. Gre za spojitve ali preustrojitve družb, ki lastujejo polnično in nadulčno železnice; ta spojitve pomeni eno vozno pristojbino in transfer-sistem za polnično in nadulčno kare. Cestozeljezniški trust pa hoče dovoliti spojitve le pod pogojem, ako mu mesto prepusti popolno oblast nad ulicami za dobo prihodnjih petdeset let. To je nov atentat v obliki lepo zavite postavne sleparije na javno lastnino mesta. Da se pa ta atentat prepreči in da se preprečijo neštene druge lumparije, ki jih uganjajo mogočni kapitalisti, zavisi od aldermanov v bodočem mestnem councilu. Ako bodo izvoljeni aldermani starega kalibra, demokracije ali republikane, tedaj bodo imeli kapitalisti, kar bodo hoteli. Ako hočejo chicagski delavci, ki tvorijo ogromno večino tega milionskega mesta, imeti svoje zastopnike v mestni hiši, treba je, da enkrat obrnejo hrbet repudemokratski kliki in volijo moža iz svoje srede — socialiste. Do danes, na žalost, delavci še nimajo svojega zastopnika v mestnem zboru.

Socialistična stranka ima svoje kandidate v vseh wardah. V nekaterih wardah imajo socialisti lepo priliko, da proderejo; zlasti v tistih wardah, kjer so po trije nasprotni kandidati. Zadnji jesen so oddali delavci od 105.000 do 115.000 glasov za sodruga W. M. Cunnea, kateri je kandidiral za državnega pravika. Ako dobe naši kandidati 1. aprila vsaj polovico teh glasov, bo izvoljenih najmanj osem do deset socialistov v mestni zbor!

Slovenski delavci!

Pojdite v torek na volišče vsi in glasujte za delavce. Čeprav nas je malo vendar vsak glas veliko šteje. Vsak glas, oddan za socialistične kandidate, je glas za izboljšanje delovnih pogojev in obenem je vsak glas protest proti ropu, izkoriščanju in vsem ostalim zločinom kapitalizma.

Volite socialistični tiket!

Delavski kandidatje.

Sledeči sodrugi kandidirajo za aldermane in ostale urade v mestni hiši:

ime:	poklic:
1. Rice Washbrough,	strežaj,
2. Samuel Block,	odvetnik,
3. M. J. De Muth,	elektrici,
4. C. J. Wegener,	nav. delavec,
5. Henry P. Turner,	pleskar,
6. J. Cot,	prodajalec,
7. John J. Caulheld,	mizar,
8. John Morrison,	pisar. delavec,
Harry J. LeGreen,	knjigovez,
10. Jos. J. Thomas,	rezbar,
11. Frank Raisi,	barvar,
12. M. Kuizynski,	tiskar,
13. J. J. Oranger,	urednik,
14. Chas. Larney,	mašinist,
15. Wm. E. Rodriguez,	barvar,
16. Dr. M. Sañud,	zdravnik,
17. N. F. Holm,	barvar,
18. Geo. W. Perry,	gostilničar,
19. A. Berman,	mizar,
20. Sam Golden,	izd. smotk,
21. Chas. Roux,	barvar,
22. And. Lafin,	voznik,
23. C. B. Robel,	...
24. John F. Woosen,	strojnik,
25. Chas. W. Greene,	kolektor,

25. Paul Pause, izd. napisov,
26. Chas. F. Hohman, pek,
27. Wm. F. Gubins, strojnik,
28. A. Wigness, barvar,
29. J. H. Cabray, mesar,
30. A. Henry, izd. smotk,
31. Wm. Henning, mlekar,
32. John W. Deal, elektrici,

33. Ben. N. Olin, stenograf,
34. Steve Skala, časnikar,
35. R. Borhenhagen, strojnik.

Za mestnega klerka: Robt. H. Howe, za blagajnika: T. J. Viad, za municip. sodnika: Henry E. Murphy, za vrhovnega sodnika: W. C. Benton.

Volilni prostori so odprti od 6 ure zjutraj do 4 ure popoldne.

ZRCALO MEŠČANSKE DRU- ŽE.

Kadar v tovarnah, rudo — in premogokopih, železnicah ob času štrajka i. t. d. i. t. d. pobijejo na tisoč, stotisoč da na milijone pridnih delavcev, za katere umore so odgovorni direktno gospodje kapitalisti — takrat kapitalistični in meščanski listi prinesejo kratke novice, ali pa, ako je sploh mogoče — stvar, prividno zamolče. — Ako pa kedo ubije enega samega kralja, ja sodrugi, takrat je pa stvar drugačna. Uredniki buržoaznih listov kar nore in konkurirajo med seboj, kako da bode z bolj dolgovoznim člankom naštel nedosegljive vrline umorjenega zjedača, kateri je bil edinole za to na svetu, da požre tisto, kar so mu pridni delavci nanosili skupaj.

Delavci, mreno dol. Naredite si sami komentar, kje so vaši delavski prijatelji?

AVSTRILJA GROZI ČRNIGORI.

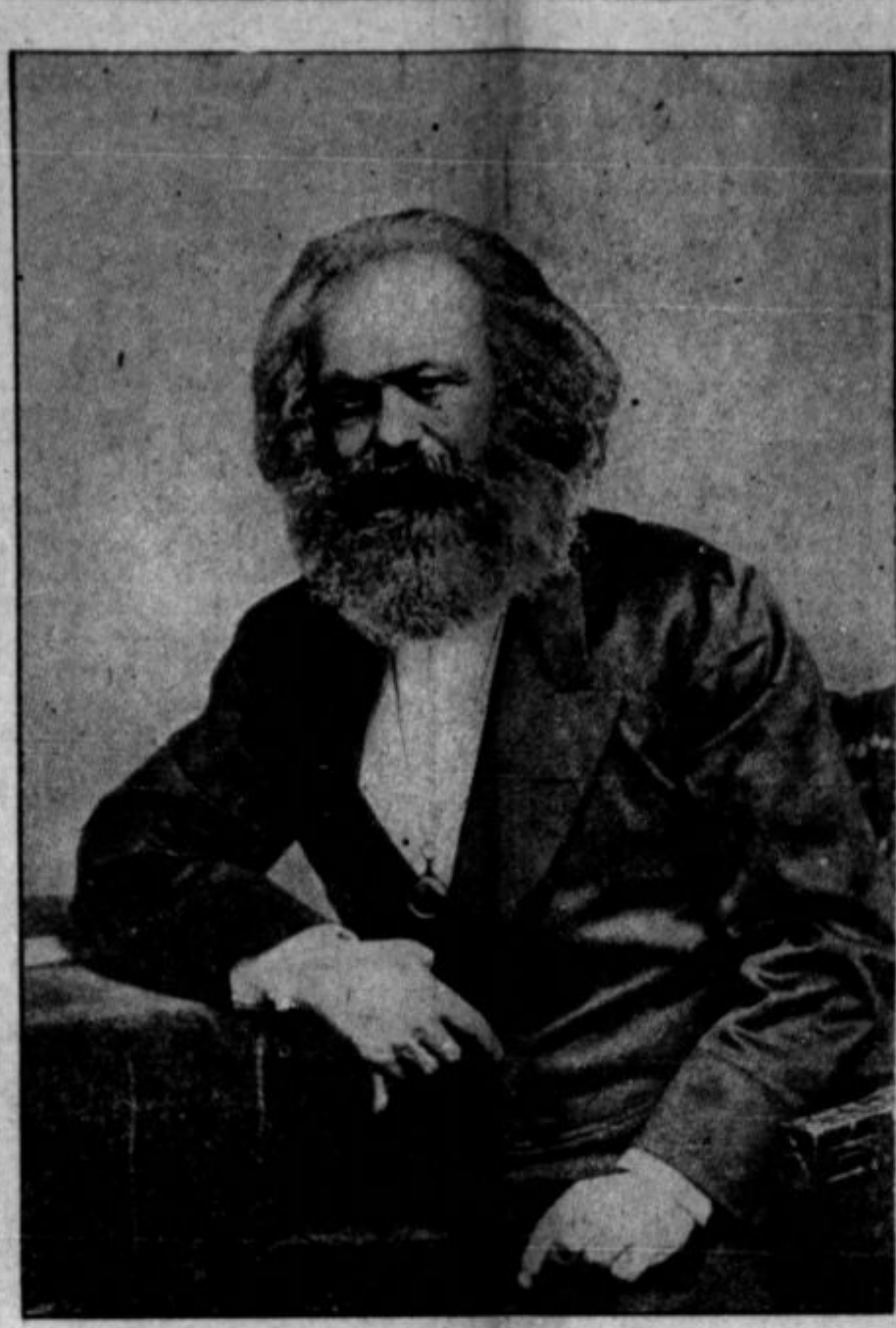
Berlin. — Avstrija je 22. t. m. poslala Črnigori ostro noto, ki se smatra tukaj za ultimatum. Avstrija zahteva, da mora črnogorska armada pri obleganju Skadra streljati samo na utrde, ne pa na mesto in dalje, da ne sme braniti civilistom iz obleganega mesta. Črnigora se pa dosti ne ozira na zahteve Avstrije. Tukaj vlada menje, da bo Avstrija najbrž nastopila z orožjem, ako se Črnogoreci ne pokore. Avstrijske vojske ladije krožijo v bližini črnogorskega in albanskega obrežja.

DR. FRIEDMAN VSPEVA.

Dr. Friedman, nemški specialista za tuberkulozo, kateri že par tednov poizkuša svoje novo zdravilo v Zedinjenih državah in v Canadi, ima po izjavi zdravnikov dober uspeh. Bolniki v New Yorku, katerim je pred par tedni u-brizgnil svoj serum, se že počutijo boljše. Dr. Frantenthal, direktor bolnišnice za razne tuberkuloz ne bolezni v New Yorku, je izjavil te dni, da je Friedmanov serum največja iznajdba zoper tuberkulozo, kar jih pozna zgodovina medicine. Zvezna vlada sedaj preiskuje po svojih posebnih zdravniških dr. Friedmanov serum.

Zavrtno ustreljen.

Buffalo, N. Y. Charles Lang, kateri je kot policaj imel službo, da čuva majorja Futrhemanna pred pisarno v "City Hall", je bil po nekem neznanem zavrtno ustreljen. Neznani mož je prišel pred majorjevo pisarno, ter rekel policaju, da bi rad nekaj z županom govoril. V trenutku, ko mu policaj obrne hrbet, potegne atentator po bliskovo samokres, s katerim ustrelja na policaja ter ga s prvim strelom smrtno zadene v sree, tako da je na mestu umrl. Ko so ga prijeli in utaknili v ječo, ni hotel povedati svojega imena in zakaj da je ustrelil policaja. Rekel je, da ne pove prej, kakor pred sodnikom. Pozneje se je pa premislil ter povedal, da je Joseph Stensanski (Poljak) iz Buffalo in 35 let star.

Karl Marx

Pred tridesetimi leti.

Dne 14. marca je preteklo trideset let, odkar je umrl v Londonu na Angleškem en najznamenitejših mož in ekonomov vseh časov. Oče modernega — znanstvenega socializma — duševni velikan — "Karl Marx."

Karl Marx je bil rojen kot sin židovskih starišev dne 5. maja, 1. 1818 v Treviru na Nemškem. Svoje študije je dovršil v Bonu in Berlinu, nakar se je posvetil odvetništvu, kateri je imel nemavladno bister in razvit razum, je hitro videl nesposobni fevdalizem, kateri je tičal do vratu v močvirju ter delil človeško družbo v različne kaste. Marx, kot mladi talentirani in zgovorni odvetnik, bi si bil lahko v takratnih razmerah zasiguriral tiho družinsko življenje in dobro eksistenco. Toda mladi mož, kateri je gledal življenje brez naočnikov, je vrgel od sebe vse predsodke, ter posvetil vse svoje burno življenje študijam in delavskemu razredu. Njegov prvi nastop je bil na časnikarskem polju, ko je prevzel uredništvo radikalnih listov. Nemški fevdalni mogotej so takoj izprevideli nevarnost, katere jim preti od talentiranega in dalekovidnega Marxa, ako bi še dalje smel nemoteno med ljudstvo razširjati svoje spise. Naprosili so vlado, da naj Marxu prepove izdajanje listov, kar je tudi nemška strahopetna vlada takoj storila. Marx uvidevi, da ga v DOMOVINI? drža za goltanec, in da mu namesto kruha ponujajo ječo in vislice, je obrnil leta 1845. Nemčiji hrbet ter odšel v Brusel, ter tamkaj ustanovil "German Workingmen's Association". Še istega leta sta skupno z Angelson izdala svetovnoznani "Manifest". Marx je zopet začel izdajati "Rheinische Zeitung", toda Belgijska vlada je udano poslušala strahopetno in pobožno Nemčijo, ter hitro prepovedala Marxu, še nadalje izdajanje lista. Marx je zapustil tudi Belgijo, ter odšel na Angleško, kjer je ostal do svoje smrti. Leta 1864, je bila ustanovljena stara častljiva "Internacionala", do katere imajo zavedni delavci še danes spoštovanje. Koliko krivice in preganjanj je povzročila stara "Internacionala" za

delnikom socializma, katerim bomo ohranili na veke blag spomin. Koliko žalostnih in veselih spominov imamo z one dobe, ko je samo beseda "socialist" bila dovolj, da so bili naši predniki v nevarnosti, da jih obesijo, na prvem pouličnem svetilniku. Duševni oče stare "Internacionala" pa je bil Marx, kateri je tudi leta 1867 izdal prvi zvezek knjige "Delo in kapital".

Karl Marx je bil do sedaj največji ekonom, teoretik in dalegovidni filozof vseh časov. Njegove znanstvene knjige o padcu fevdalizma, razvoju in zopet padcu buržoazije, ter o končnej zmagi socializma — so razširjena po celem svetu, ter imajo še dandanes popolno veljavo, dasiravno so že stare do 50 let. Mnogo socialistov pozna Marxa le kot "teoretika". Da, on je bil velik teoretik, kateri do danes še nima para. Ne smemo pa pozabiti, da se je Marx tudi vedno udeleževal aktivnih bojov, za interese delavskega razreda, kadar se je šlo za to, da se teorija praktično izvede.

Sodrugi, sedaj je trideset let, odkar je za vedno zatisnil oči naš "oče". Morda li hočemo za njim plakati? Ne, plakanje sodrugi nič ne pomaga. Ako hočemo proslaviti na najboljši način našega očeta in koristiti vesoljnemu človeštvu, pojdemo na aktivno delo. Pot, katero je nam začrtal Marx je čista in jasna. Prazne utopije in sanje, katere je reprezentiral Bakunin — so odstranjene. Poglejmo kolosalni razvoj Marxovega začetka in bodimo ponosni. Velikanska armada 30.000.000 zavednih delavcev danes pripozna načela, ter se zanje bori — in se bodo borili, dokler ne pade umetno prakticirano suženjstvo.

Tudi mi slovenski sodrugi, kot mala veja mogočnega drevesa "Internacionala" se veselimo velikanskega razvoja Marxovih idej. Ampak mi se ne smemo samo veseliti, zraven pa držati roke križem. Povejmo našim tovarišem, kateri še živijo v temi in brezbriznosti, da naš boj je njihov boj. Prividimo jih v naše vrste, da bomo skupno korakali proti našemu najhujšemu sovražniku — kapitalizmu. Mi ne smemo in tudi ne bomo odnehati, dokler Marxova

ideja ne postane meso in kri. Nam je vseeno, ako nam kapitalisti in njihovi meščanski falotje, kateri zagovarjajo današnjo roparsko družbo — očita, da smo ničredneži, roparji in morileci. — Boj se bode nadaljeval, dokler se od ust do ust ne bode pela "Marseillaise". Dokler ne zginejo z površja zemlje stare tradicije — moderno suženjstvo, ki je sramotna pega za vso človeško družbo, civilizacijo in kulturo.

Marx pa bode živel v prsih zavednih delavcev na veke. Častitljivo se bodo spominjali svojega "očeta" še potem, ko bode že zdavnaj vsa človeška drpba za svobodo, enakost in bratstvo uresničena. Večna slava Marxu.

Večna slava Marxu.

AGITACIJA ZA OSEMURNI DELAVNIK.

Socialisti v Kaliforniji so pričeli živahno agitacijo, da se v tej državi uvede zakon za osemurni delavnik. Poglejmo nekoliko na številke, da bomo videli, koliko bi bili delavci na boljšem, ako bi se uvedla postava za osemurni delavnik. Recimo, da je ob Pacifiku, kar se tiče "lesne industrije" zaposlenih 300.000 delavcev (kar je jako nizko cenjeno). Ti delavci delajo od 10—12 ur na dan. Računajmo samo 10 ur na dan. 300.000x10 je 3.000.000 ur na dan. Če pa računamo 300.000 x 8, dobimo 2.400.000 — razloček je torej celih 600.000 ur, katere bi se lahko delavci prihranili in to samo v eni industriji na pacifičnem obrežju. Ako razdelimo dotičnih 600.000 ur na 8 delov, dobimo 75.000. To pomeni, da bi celih 75.000 več delavcev dobilo delo, da bi naredili dotično delo, katero danes naredi navadno število pri 10urnem delavniku.

V Kaliforniji je v lesni industriji zaposlenih približno 70.000 delavcev. Ako računamo na ravni način, vidimo, da bi z osemurnim delavnikom delodajalci samo kar se tiče lesne industrije v Kaliforniji — potrebovali 17.500 več delavcev. To so že lepe številke. Kakšne ogromne številke bi se še le dobile, ako bi zračunali delavne ure vseh industrijskih panog v Zdr. državah. Ne samo mi tisoče in stotisoče, temveč na milijone pridnih delavcev, kateri sedaj iščejo dela, bi potem lahko dobili delo, ako bi bil delavni čas v vseh industrijah na osem ur uveljavljen. Kaj takega kapitalisti seveda ne žele. Kajti, ako bi se to uresničilo, bi kapitalisti ne imeli na razpolago takozvane "rezervne armade", katero neobhodno potrebujejo, ako hočejo obdržati nizke delavske mezde. Na drugi strani pa bi tudi delavci, ako bi delali le osem ur na dan, imeli več časa za izobrazbo. Izobraženi delavci so pa najnevarnejši sovražniki današnje mezdne sužnosti.

Zlata doba v vseh ozirih pomeni dandanes za naše gospodarje kolikor mogoče daljši delavni čas. Čim daljši, tem boljši za nje. Krajši delavni čas pa pomeni, do-brobit za mezdne sužnje. Kolikor krajši bo delavni čas, toliko hitreje bo lezla zvezda kapitalizma proti zatonu. In da se to čimprej izvrši, je naloga zavednega delavstva, da se vse organizira.

Zmaga socialističnih kroja- čev.

Povsod pri volitvi v delavski odbor in nadzorstvo blagajne konzorcija krojačev v Trstu je zmagala lista socialističnih krojačev proti listi nacionalističnih, ki so dobili komaj 59 glasov. S to volilno zmago, h kateri izrekamo zavednim krojačem najlepše čestitke, je ponehalo škandalozno stanje v delavskem odboru in bolniški blagajni krojaškega konzorcija, ki sta poslovala dogovorno z delodajalci proti delavcem. Socializem propada in socialnih demokratov je vedno manj. Te volitve so za stereotipus narodnja-karske trditve pač najlepši dokaz.

"Trick" kapitalistov

KAPITALISTI SE POSLUŽUJE- JO ZVEZINE ZASTAVE ZA SLEPILO.

Židani baroni, kateri so lastniki velikih tovarne iz izdelovanje svile v Paterson, N. J., so se poslužili zvijače, da bi štrajkarji zopet odšli na delo. Dne 17. marca so na vseh oglih in luknjah tovarnen razobesili velikanske zvezdne zastave, kar je bilo za štrajkarje znamenje, da so vsi dobrodošli, ter tako rekoč pod varstvom Združenih držav. Organizatorji I. W. W. so hitro izprevideli zvijačo, s katero jih mislijo kapitalistični cigani speljati na led štrajkarje, ter so si hitro pomagali. Razobesili so pred tovarnami in po mestu na tisoče malih zvezdinih zastavic, pod vsako pa je bil napis: "Don't Scab Under This Flag". Nakana kapitalistov se je popolnoma ponesrečila. Niti en delavec ni šel opravljati sramotnega skebskega dela, v imenu zvezdine zastave. Seveda, ako delavci z rdečo zastavo dostojno demonstrirajo za krivice, katere se jim dan za dnevom gode, takrat je hitro ves policijski aparat po koncu. Policijski krepke lete po glavah in hrbtih delavcev in delavk, kateri so baje nevarni prekocuhi za današnjo vzorno človeko družbo. Ako pa se kapitalisti in njegovi plačani hlapci poslužijo zvezdine zastave za direktno škandalozne namene, ja, takrat je pa nekaj drugega. Ne le, da se "žiher" kolikor se hočejo zvira, pač pa jih še povrh po-ličije in vlada protektira, kot kakšne dragocene svetinje. No, pa kaj je to kaj čudnega. Kaj pa je vlada? Vlada vendar ni nič drugega, kakor pešice kapitalistov. Šele takrat, kadar bodo hoteli delavci porabiti svoje možgane za sebe, bode premenila beseda vlada: ljudstvo.

PREŠIČI IN OTROCI!

Zakonodajci v Indiani, kjer gospodarijo demokracije, je pred nekaj dnevi dovolila petindvajset tisoč dolarjev za pouzdigo prešiče reje. Zoper to ne bi nič imeli — toda zakonodajci je zavrgla predlog za podporo nekemu državnemu zavodu za revne otroke v znesku pet tisoč dolarjev. In zoper to imamo pa veliko.

Zakonodajalcem s kapitalistično pametjo so prešiči več kot otroci. Petindvajset tisočakov za prešiče, a niti centa za revno deco! Prešiči pridejo najprej na vrsto in če kaj ostane, dobe otroci.

Veste zakaj je tako? Zato, ker prešiči so profitonosni! Vzgjati prešiče pomeni dobiček; uzgajati otroke pa kapitalistu ne nese nobenega dobička. Rejen prešič je kapitalistu vreden več kot pa cel vagon otrok. Prešiči nosijo denar, siromašni otroci se pa še za fabriko ne morejo porabiti, ker so pre-slabi in prebolehni. Tako računa kapitalisti in zato je šla podpora prešičem.

Ako bi v dotični zakonodaji sedeli socialisti, glasovali bi najprej za otroke in potem čele za prešiče če bi kaj ostalo. Demokracije so pa glasovali najprevo za prešiče, in ker ni nič ostalo, niso otroci nič dobili. And there you are!

Tisti delavci, ki pravijo, da so dovolj "kunštni" in da znajo, kako jim je voliti, brez da bi jih kdo učil, naj pa še glasujejo za kapitalistične hlapčane. S tem glasujejo indirektno tudi za podporo prešičem, a na drugi strani pa morajo sami dajati svoje cente v podporo sirotam in skrbeti za razna zveretjčka za uboge.

Dol s sistemom, ki postavlja prešiče pred otroke — pred človeška bitja!!

Iz naselbin.

Chisholm, Minn.

V predzadnji številki "Proletarca" sem čital, da je nekaj mož v tukajšnjih železniških rudnikih zaslužilo po celih 45 c na dan. To nikakor ni prvi slučaj pri nas v Chisholmu. Pri nas smo že kar navajeni na kaj podobnega. Dosti je delavcev, kateri niti toliko ne zaslužijo. Da, včasih se celo pripeti, da delajo celo popolnoma zastoj, povrh pa še na koncu-konec ostanejo še dolžni družbi, kadar se naredi račun. Seveda, zaslužil bi lahko vsako delavko nekaj več, ako bi imeli upeljano plačilno lestvico, česar pa pri nas seveda ni. Delavec mora najprevo narediti gotov profit za svojega gospodarja, kolikor ga on zahteva in še le potem, ako ima dober prostor — ostane nekaj za njega. Ako pa nima dobrega prostora in z bossom nobene pogodbe za akordno delo, pa za vse svoje težko delo ne dobi absolutno nič. Dosti je tukaj teh nesramnih in mešetarskih plačanih dnevnic, kar pa navadno ostane zakrito pri delavcih samih. Ne zamerite, pri nas smo precej bahavi ljudje. Imamo namreč navado, da v slučaju ako kdo kateri dan zasluži \$3.00, da isto hitro razglasi po celi okolici, kakor da bi bil zadel terno. Kadar pa zasluži samo 17 c na dan, pa lepo molči, menda ga je sram, da bi povedal svojim tovarišem, kako imenitno je delal za svojega gospoda kapitaliste.

Naj omenim samo en slučaj, ki se je zgodil pred mesecem junija, leta 1908, na Chisl rudniku. Tisti čas so v imenovanem rudniku delali štirje možje na prostoru, tako blizu, da smo si bili sosedje. Ti delavci v resnici niso bili posebno izkušeni rudarji, vendar so delali trdo, kolikor so pač največ mogli. Napravili so za tisti mesec vsak po 25 delovnih dni. In kaj se je zgodilo? Po tukajšnjih rudnikih je navada, da rudniški "boss" ob pričetku novega meseca vsakemu posameznemu delavcu pove, koliko da je pretečeni mesec zaslužil. Tako pride omenjeni gospod "kapitan" do prostora, kjer so delali dotični štirje delavci, ter jih upraša, rekoč: Ali veste fantje kaj o tem, koliko ste pretečeni mesec zaslužili za vaše delo? Nevemmo ravno natančno, odgovorje fantje. Vi, vsi štirje, odgovorite "boss" milostno, niste skozi celi mesec zaslužili nič, prav nič, niti enega rdečega centa ne. Ampak fantje, to še ni vse, kar vam imam za povedati. Vi povrh vsega tega, da niste nič zaslužili — še dolgujete kompaniji \$8.00 za dinamit, le glejte, da mi dotičnih osem dolarjev kmalu prinesete. To je vse, kar imam vam za povedati. Mislim, da ste me razumeli. "Adijo."

Morda si bode kakšen rudar mislil: kaj vraga so ti štirje delavci delali, da niso dobili nobene plače. Morda so v rudniku neprenehoma spali. No, dotični delavci so v resnici nakopali približno 300 ton železne rude. Tona rude pa je vredna za kapitaliste približno \$6.00.

Tukaj je vzgled, kako se danes delavci izkoriščajo, kjer nimajo dobre delavske organizacije za seboj.

Odkritosrečni dopisnik.

Collinwood, Ohio.

Kakor vsak kulturni narod danes stremi za napredkom, ravno tako je tudi z nami Collinwoodskimi Slovenci. Podpornih društev pri nas ne manjka. Veliko jih je, in spadajo k različnim zvezam in jedrotam, po večini so pa vsa naša društva naprednega mišljenja. Kar se tiče dela, se še prilično lahko dobi, samo, saj veste, kako je na tem pučkastem svetu; zaslužek je bolj slab, kakor povsod. Povprečno se toliko zasluži, da imamo vsaj za kruh. Ta kruh pa seveda več ne leti tako iz nebes, kot je letel Mojzesovim vojščakom v Egiptovski puščavi. Pri nas je že stara navada, da se mora najprevo napolniti kapitalistom žep, potem šele delavci dobi nekaj centov za svoje trudapolno delo.

Vzemimo na primer družino šestih oseb. Štirje otroci hodijo v šolo. Ti štirje otroci potrebujejo skoro toliko hrane, kakor štirje odrasli delavci. Ako zasluži oče po \$2.00 na dan, potem mora delati neprenehoma vsak dan v mesecu, da zasluži \$60.00 na mesec. Od teh \$60.00 mora najmanj vsaki mesec plačati \$35 v prodajalni

za meso, moko in druge jestvine. Rent \$12.00, kar znese skupno \$47. Za vse druge potreščine, kakor obleka, kurjava, društva itd. ostane mu še samo \$13.00. Tukaj pride odprto vprašanje, čemu prav zaprav delamo. Ali ne znesemo vse naše težke prislužene grošave nazaj kapitalistom?

Da se življenske potreščine vsaj nekoliko znižajo se je v naši naselbini začelo živahno gibanje za ustanovitev konsumnega društva. V to svrhu je bil dne 16. t. m. sklican shod, na katerem je bila udeležba povojna. Vključ skoraj nobene agitacije se je do danes vpisalo že nad 30 članov. Seva je tudi sklenila, da se dne 29. marca, to je v soboto zvečer, skliče velik ljudski shod v šolski dvorani in sicer ob 8 uri zvečer. Shod je sklican radi tega na soboto večer, da bodejo imeli vsi slovenski delavci priliko se tega shoda udeležiti. Na tem shodu se bode tudi pričelo z vpisovanjem delničarjev in po večini tistih, kateri bi bili pripravljeni kupiti delnice, se bode določila cena delnice. Izvolil se bode tudi zato potrební odbor, kateri bode imel nalogo, da stori nadaljnje korake, da se to konsumno društvo čimprej ustanovi.

Toraj rojaki, zdramimo se, prevzemimo mi tisto delo, za katero nekateri groceristi vedno tarnajo, da imajo preveč dela, obenem pa slovensko izjavljajo, da od Kranjcev nič ne zaslužijo. Torej dne 29. marca ob 7. uri zvečer na svidenje v šolski dvorani. Uljudno vabimo vse tukajšnje Slovence.

Pripravljalni odbor.

CONEMAUGH, PA.

Poročilo II. nadzornika, sobratom S. D. P. Z.

Ker je "Glas Naroda", sedanje glasilo S. D. P. Z. odrekal ponatis poročila gl. tajnika, ter ni hotel priobčiti računa S. D. P. Z. kljub temu, da je bil isti račun podpisán od 2 nadzornikov in glavnega tajnika (z zapriseženim potrdilom, da je isti pravilni račun,) mesto tega je pa uredništvo dalo izjavo, da ne priobči nobene stvari brez podpisov preds., taj. in pa blag., je torej lahko vsakemu jasno, da tem manj ima nadzorni odbor pravice se poslužiti sicer plačanega glasila, ter objaviti svoje poročilo glede poslovanja glavnih uradnikov. Vse to bi se še vzele v ozir, ako bi gospodje okoli G. N. ne šli preko lastne izjave ter priobčili nekak zagovor. Predsednik M. Rovanskega in blag. J. Pakja vsakemu posebej in to kot uradno. Ista razsodba cenjenim članom S. D. P. Z. M. Rovanskega in "Odgovor" g. W. Sitterju John Pike-ta ni nič drugega kot nesramni napad na tajnika brata Sitterja, hoteč mu škodovati na njegovem ugledu, stvarnega, kar bi zamoglo koristiti članom naše organizacije, to je zakaj račun ne izide ter da je isti račun pronašel nadzorni odbor, kateri je pronašel primanjkljaja \$662.95 ob novoletni reviziji, kar je nadzorni odbor tudi poročal zbranim glavnim odbornikom, da je toliko primanjkljaja. Zaman se je iskalo v zapisniku priobčenem v G. N. te izjave nadzornikov o primanjkljaju, zakaj, to znači, da se je zapisnik skoval in popravljal po svoje ter kar bi jim znalo škoditi, so kar lepo ven izpustili. Res je, da istočasni zapisnikar je bil III. nadz. br. And. Bombač. Ker pa on kot intimni prijatelj Pakjov je tudi stvar tako uredil, da ni prišel v zamero o novoletni reviziji se je ta nadzornik izrazil, da ne razume teh računov. Mogoče zaradi tega, da bi zopet ne bilo zamere. Torej ako ne razume, potem je nepotreben pri nadz. odboru, ako jih pa razume ter jih noče, potem pa škoda organizacije za dnevnic. Vse to početje, katero je vzrok, da člani S. D. P. Z. niso bili poučeni o celi situaciji in o sebnosti preds. in blag./dolžim na tem mestu najbolj gl. preds. M. Rovanskega. On kot tak bi moral iti na roko vsem odbornikom, zlasti v tem težkem poslu nadzornega odbora, je bil istim še celo zelo nasproten. Zagovarjal je sicer Zvezo, ta Zveza pa ni S. D. P. Z. pač pa "Pajk-Rovanška Zveza". Ne bom nobenega zagovarjal, niti nočem, da mene kdo zagovarja, ali ako hočem biti pravičen, moram potrditi izjavo gl. tajnika o

resničnosti vseh stvari, katere je javnosti podal. Rečem le še to, da se ni še nobenemu glavnemu uradniku pri nobeni organizaciji toliko polen zmetalo pod nogo, kot ravno temu, ali njegovemu mirnemu in neupogljivemu značaju za koristi organizacije se imajo člani S. D. P. Z. zahvaliti, da danes stoji organizacija sicer na dobri podlagi, treba ji je še preporoda, knjige in sistem poslovanja v glavnem uradu, prenos iz starih in zamazanih knjig. To velikansko duševno delo bode potrdilo moje trditve na prihodnji konvenciji.

Omenim naj tudi, da sem v gl. uradu pronašel nad 100 prigljenih raznih članov, kateri so pristopili, ki je bil John Pakj še gl. tajnik. Ti člani so bili sprejeti v Zvezo, eni so celo že prejeli odpravnino kljub temu, da prošnje niso bile dane v pregled vrhovnemu zdravniku. Da, celo par takih, ki sploh od nobenega zdravnika niso bili preiskani. Nakaznice se je veliko izplačalo brez vsake zdravniške sprave, seveda to je takim društvom, katerih člani se še poznajo iz časa vojaških let pri "Zifemarijih". To stvar bode temeljito dokazal ko bode merodajni čas zate.

To sem omenil mimogrede, kot odgovor na isto trzkanje na prsa kako pošteni in uzorni uradniki smo bili mi, oziroma smo še. Nehote mi pride na misel izrek Ant. Foerster-ja: Jan in Miha ti si mi bulik, uzmi vile in idi mi gnoj kidat.

Marsikateri bode uprašal, kaj sploh je delal istočasni nadzorni odbor? Marsikdo se tudi spominja, kakor je bilo z 2 nadz. bratom Jos. Dremelj, kateri je skušal ne prav čedno afero gl. uradnikov razkrinkati! — Bil je izključen, tako se je tudi z ostalimi člani godilo, kdor si je upal kaj ugovarjati dejanjem preds. in istočasnega tajnika. Ali časi so prešli, sedaj pride vrsta na vaju, in vaju bodo sodili isti, katere sta v dveh svojočasno vrgla iz organizacije.

Omeniti mi je tudi, da je prišel gl. blagajnik John Pakj v glavni urad k gl. tajniku pred kakimi 4 — 5 meseci ter ga nagovarjal, naj se me kot II. nadzornika izloči iz glavnega odbora, kakor jim bode lahko delo. Gl. tajnik je imel le pomnilen nasmeš na to, vendar povedal ni nikomur, pač pa mi je to stvar pojasnil šele sedaj. To je govoril pričo dveh oseb, katere so mi tudi stvar potrdile. Kakšen namen je imel gl. blagajnik J. Pakj z tem, bode vsakemu jasno, izbečemo prvo eno, z drugimi bode mo že lahko računali, ter tako polagoma odstavili vse odbornike, kateri so nam na poti v našem delu za "Mili naš narod", nakar bode mo lahko poljubno delali in razpolagali kakor se bode nam zljubilo. To so razlogi, kateri so lahko vsakemu jasni.

Pojasniti mi je vsem interesantom in članom, kateri se za stvar zanimajo, ter uprašujejo kaj dela nadzorni odbor. Prvi in drugi nadzornik sta marsičesa ukrenila, la bi stvar še mirnim potom poravnala, ravno nadzornikom so pri tej organizaciji roke tako umetno zvezane, kakor nikjer drugje ne. Ako bi si kateri nadzornik upal dati poročilo v javnost, da bi poročal poslovanje posameznih gl. uradnikov, bi se slednjemu zdelo stvar žaljiva, kljub temu, da je resnična. Takoj bi prizadeli gl. odbornik zahteval izključitev dotičnega nadzornika, nanašajoč se na točko pravil, stran 34, točka 3. Pod izobčenje članov. To se je do sedaj še vselej zgodilo. Ako si se potom cirkularjev člani obveščalo, bil bi zopet hrup to je šumtanje itd. Na zadnjem, to je II. glavnem zborovanju so delegatje in tedanji gl. odbor se brez izjeme zelo zavzemali zato, da nima nobeden v javnosti pravice poročati, kar bi imelo žaliti katerega gl. uradnikov. Danes se je izkazalo, da so isti čas velikega kozla ustrelili z sprejetjem te predloge, kajti, še vsigdar se je izkazalo, da kritike na zdravi in resnični podlagi so bile še najboljši lek za organizacije, dalekosežnega pomena za napredek iste. Nadzornikom se tedaj ne more šteti v zlo, ako so hoteli ustrezni želji zborovalcem II. gl. zborovanja. Vsed tega se je tudi ta famozna točka kaj rada vrinila v pravila, katere je izzvela iz staroveškega absolutizma, S. D. P. Z. ima tudi odvet-

nika, katerega plačuje letno, ta stvar se sicer lepo glasi, da imamo moža, katerega dolžnost je, da dá navodila glede postavnosti v poslovanju, ali jaz kot nadzornik, ne bom šel istega nikdar uprašati za nikakoršen svet, ker je isti tudi zasebni odvetnik John Pakja. Dvema gospodarjema ni mogoče služiti, kar je popolnoma jasno. Tega odvetnika so si izvolili tedanji gl. uradniki. Zakaj, to je lahko razumljivo. Sedaj pa naj se nadzorniki obrnejo za pomoč v tej zadevi na katerega drugega odvetnika, potem ga bodo morali isti sami plačati glede stroškov, kateri bi nastali. Niti preds. Rovansk, niti blag. Pakj, bi istih stroškov nikakor ne hotela priplozi znati z izgovorom: saj ima S. D. Z. svojega odvetnika, zakaj niste šli k njemu. Te stvari so zelo umetno zavite, ali stvar se bode razkrinkala sama.

Na seji gl. odbora S. D. P. Z. z dne 9. marca, t. l., sem odločno zahteval, da se dajo knjige v pregled sodnim potom ter račune v potrditev. Blag. se je temu odločno upiral, pri tem so ga podpirali tudi drugi odborniki njegovega kalibra. Glasovali so, da se knjige ne da v preiskavo. Seveda, ta preiskava bi potrdila le nadzornikov pravo, in uprašam, imate li vi ostali odborniki, ako nadzorniki zahtevajo pregled knjig potom dobrega izvedenca, ako njim ne verujete, zanikati? O tem se bomo še pogovorili na merodajnem mestu.

Umestno bi bilo, da bi člani poročali kaj in kako sta nagovarjala in šuntala člane, oziroma uradnike krajevnih društev proti gl. tajniku, oziroma sedanji upravi, da bi se vsa stvar potem bolj razjasnila, to je ves namen. "Kopico pritožb", katere je prejel preds. por. odbora, dajejo precej sumnje. Seveda, iste pritožbe so bile tako po Salomonsko rešene, da člani smejo biti ponosni na sedanji porotni odbor. Brez vsake preiskave so gl. tajnika obsodili na smrt, to je, da ga odstavijo, ako se ne "poholjša", seveda brez obvestila nadz. odbora. Mislim, da je bil ta zadnji poizkus.

Glasilo S. D. P. Z. bode za mene do konvencije "Proletarce", ne pa "Glas Naroda", temu si je zadnji sam kriv. Delavec naj spadejo k delavski stranki, a kapitalisti, zavijači, mešetarji itl. pa v svoj tabor. Kmalu bomo videli, kje je pravo in kdo je gospodar S. D. P. Z. Jaz mislim, da člani.

Prihodnje gl. zborovanje je pred duri. Na istem bode treba temeljito preustrojiti stvar, delati na to, da kar je mogoče za združenje z ostalimi naprednimi organizacijami, izvoliti dobre, razredno zavedne člane, kateri imajo zaupanje v gl. odbor. Članom dati nekoliko več prostosti, obračunati pa temeljito z mračnjaki za vselej in takrat bode delavec ponosen biti član S. D. P. Z.

Zivel junaški "Proletarce", bodeči naš dnevnik!

Z bratskim pozdravom.

A. Vidrih.

II. nadz. S. D. P. Z.

Zapisnik zadnje seje gl. odbora A. S. B. P. D., katere se je vršila dne 26. jan. 1913.

Sejo otvori gl. predsednik brat M. Oberžan ob 10 uri dopoldne. Navzoči so sledeči uradniki: M. Oberžan predsednik, Fr. Augustini, podpredsednik, John Černe, tajnik, Fr. Starchich, blagajnik, Louis Bresnikar zapisnikar, Pongrae Jurshe, M. Katzman in Ant. Katzman, nadzorniki, Jak. Mlakar odbornik.

Zapisnik se prečita in sprejme v celoti. Bratu Fr. Augustinu se oprost, ker ni bil pri zadnji mesečni seji. Prečita se trimesečno poročilo in soglasno sprejme. Na pritožbo društva šte. 5. zaradi poštine, ima br. predsednik za odgovoriti v smislu pravil. Br. Karolu Drgan, članu dr. šte. 11. se dovoli kolekta pri krajevnih društvah. Ob 12. uri presledek seje, nakar se zopet prične ob 1 uri pop.

Prošnja društva šte. 15 se odkloni, ker gl. urad v smislu pravil te zadeve ne more rešiti, zato se odkloni do konvencije. Od društva šte. 16. se prečita prošnja radi br. Ant. Hofferja in se odkloni v smislu pravil. Mogoče dotični še popolnoma ozdravi, zato se odkloni do prihodnje konvencije. Prošnja br. Lipovška, člana društva šte. 3. se prečita in vrne nazaj z opombo, da naj se obrat v smislu pravil obrne na svoje krajevno društvo.

Krajevna društva morajo vsa svoja poročila in prošnja pisanim putem, nikako pa ne ustmeno na gl. urad pošiljati. Vsak član pa ima pravico in dovoljenje prisostovati pri vseh sejah gl. odbora.

Od članov, kateri se nimajo narejenih novih oporok, nimajo krajevni tajniki pravice vzeti asessmenta, dokler istega ne store.

Sejo zaključí predsednik br. M. Oberžan ob 6 uri zvečer.

Louis Bresnikar, zapisnikar.

Pittsburgh, Pa. — S. D. P. Zveza v Conemaugh, Pa. ima napovedano zborovanje prvi ponedeljek v mesecu maju t. l. v mestu Cleveland, O., katere po mojem mnenju bode ena najbolj pomenljivejših in zato si štejem kot član iste tudi v dolžnost, da o tej zadevi nekoliko spregovorim.

Ta organizacija obstoja nekaj čez 4. leta, ter je v tem času lepo napredovala in si pridobila lepo število članov in članic. — Kot navadno vsaka mlada organizacija, nima popolnosti v marsikateri stvari, tako je tudi z S. D. P. Z. Treba ji je še veliko nadomestila v poslovanju, ter spremeniti marsikatero stvar, — ako hočemo, da odgovarja sedanjosti in posebno še prihodnosti, od katere smo naj bolj odvisni. — Žele bi, kot odkritosrečen član Zveze, da bi cenj. društva poslala najbolj zmožne člane kot zastopnike na zborovanje, da ne bi bil ves trud zastoj, kateri bo vzel lepo svotico denarja. To zborovanje mislim, da bode eno najbucnejših, kakor se čuje iz različnih glasil. Obojal pač ne bode nikogar, ker mi podrobnosti niso natančno znane in je tudi bolje, da iste zvezo takrat, ko se snidemo.

Toraj zborovanje naj se vrši v Clevelandu, O., kakor se je določilo na zadnjem zborovanju. Kot član Zveze sem se potrudil, da preiščem vse okoliščine za varnost naše zveze; pronašel sem iz gotovega vira, da naši organizaciji preti morebitna katastrofa, za katero bi skoraj smel reči, da ga ni člani pri zvezi, da bi za isto ne vedel. Da je pa to faktum, hočem vam celo stvar obelodaniti.

Ni še dolgo tega, kar so izšli novi državni zakoni, kateri natančno označajo države, v katerih se ne sme brez varščine, katere zahteva postava, zborovati. Po številu imamo 15 držav, katere so uspejele ta zakon in med temi se nahaja tudi država Ohio. S. D. P. Z. pa nima nikake varščine za Ohio in na podlagi tega lahko nekaj doživimo, kar ne bi nikomur ugajalo. — Da ne bi zagazli v kako lužo, se je tozadevno obvestilo vse uradnike zveze, da se isto prejkot mogoče spravi na pravi tir in poskrbi s tem, da premostimo zborovalni prostor kam v Pennsylvanijo in izognemo velike denarne izgube, ki se prav lahko pripeti. Če bi zborovali v Clevelandu, ter naj bi kdo nas naznanil, da zborujemo brez varščine, nas lahko puste na podlagi iste postave vse skupaj zapreti ter kaznujejo z globo od \$50—\$200. — Vsakega posameznega delegata. — Kaj ne, to bi bila lepa svota če bi prišlo tako daleč in kje naj bi denar dobili?

Toraj sedaj je še čas, da si preskrbimo kar je treba, da se izognemo nevarnemu koraku. Da pa ne bode mogoče misliti kdo, da hočem ktereza za nos potegniti, naj temu priča nam odgovor, katerega sem prejel iz Columbusa, Ohio, ki se glasi takole:

Columbus, O. March 10 — 13.

Dear Sir: —

We beg to acknowledge receipt of your letter of the 11st inst..

None of the societies mentioned by you in this letter are licensed to do business in this State.

Yours respectfully,
E. H. Moore, Supt. of Insurance
By R. M. Small, Deputy.

V slovenskimi se glasi:

Dragi gospod: —

Potrujemo sprejem Vašega pisma z dne 11. t. m.

Nobena teh organizacij, katere imenujete Vi v pismu, nima dovoljenja posloovati v tej državi. S spoštovanjem,

E. H. Moore, Supt. of Insurance
by R. M. Small
Deputy.

Naslednje podajam postavbo iz "Mobile Bill": —

Section 31. (Penalties) Any person who shall solicit membership for, or in any manner assist in procuring membership in any fraternal Benefit Society not licensed to do business in this State, or who shall solicit membership for, or in any manner assist in procuring membership in any such society not authorized as herein provided, to do business as herein defined in this State shall be guilty of a misdemeanor and upon conviction thereof shall be punished by a fine of not less than fifty nor more than two hundred dollars.

Any society or any officer, agent or employe thereof neglecting or refusing to comply with or violating any of the provisions of this Act, the penalty for which neglect, refusal or violation is not specified in this section, shall be fined not exceeding two hundred dollars upon conviction thereof.

S tem mislim, da je dovolj dokazano, v kakem položaju bi se nahajali ob času konvencije. — Upam, da se stvar predružači v najkrajšem času!

Nick Povše,
član društva "Skala",
Craib St. 1. Unnney Hill
Allegheny, Pa.

GARETT, PA.

Glasom sklepa društvene seje z dne 16. t. m., se pozivlja glavni nadzorni odbor S. D. P. Z. v Conemaugh, Pa., da poroča finančno stanje uradnih knjig, pri kojih je imel revizijo konec leta 1912 in začetkom leta 1913.

Vsed javnih razkritij in razprtij priznavamo, da gl. nadzorni odbor ni vedno opravljal svoje službe, bodisi vzrok, nevednost, ali pa osebo prijateljstvo, s kojim se je hotelo azkriti svoto že večkrat v javnosti izrečeno in jo ni do danes še nikdo zanikal — ne gl. blagajnik, ne predsednik — in tudi ne gl. nadzorni odbor. — Mogoče, da zadnji zanjo ne ve (1)

Po poročilu gl. tajnika, da sta imela gl. blagajnik in gl. predsednik vzeto si nalogo, da ona dva (kot večšaka (?) pregledata knjige, smatramo kot neveljavno in protistavno. — Če so se iste od njih dveh pregledale, se ne ve, ker nista še izdala nikakega poročila, kakor tudi nadzorni odbor ne. — Ve se pa, da so dnevnic prejele, ker tega ni še nikdo zanikal.

Sejni zapisnik prvih sej v mesecu januarju, smatramo sfabricirano delo v javnosti prizadetih — in takrat je večina zavila po svoje, ne pa poročala resnice. — Toraj nepravilen in neresničen, dokler ne zanikajo citatov, ki eo bili vzeti iz resnice in poročani v listu "Proletarce".

Ker je "Glas Nar." dal svojo izjavo, da ne priobči poročil (ne uradnih, ampak nikakih) brez podpisa gl. tajnika, blagajnika in predsednika, da mu ni mar pravice, koristi delavstva in koristi S. D. P. Z., ampak izzivalnost formi-

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR.

CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS,
predsednik.

W. E. WISSINGER,
blagajnik.

Dobra domača kuhinja.

Odrpito po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —

M. Poldrugac

1816 So. Centre Ave.

ADVERTISEMENT

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali že veste kje je dobiti najboljšo mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferdo Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in preksjene KRAJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami v naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo. Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Trautnau-rem poslojpu.

MILWAUKEE, WIS.

Telefon: South 3518.

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo

Izdelujeva obleke po najnovejši modli.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue

vokal Loomis ulice

Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA \$1,500,000.00

JAN KAREL, PREDSEDNIK.

J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" škafskih bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi vloge poštne hranilnice Zdr. drž. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 popoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure popoldne do 12 ure popoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unizke cigare! —

E. RICHTER, lastnik.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisanje, opisovanje angleških pisem in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dodaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane \$2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

rana po starokrajsem barbarizmu, ki ga tukaj vlečejo propalce neumne masinarije. Tukaj je dokaz, da zagovore gl. predsednika in gl. blagajnika, smatramo za puhlo fraziranje, ker v njih nista še ničesar dokazala in ničesar zankala, kot to, da se pravila držijo njih, — ne pa oni pravil.

Odbor in članstvo.

West Newton, Pa.

Tukaj smo zaposleni večina v premogovih rovi, ki je last Pittsburgh Coal Co. Dne 8. marca je pršlo 35 črnecv, kateri so začeli delati za omenjeno družbo. Vsekakor se nam čudno vidi, zakaj ta družba importira črnce, ko niti stari delavci ne morejo dobiti dovolj vozov za nakladanje premoga. Bržkone si družba domišlja, da bi delala bolj masten profit s črnimi delavci, kateri rajši delajo ceneje, ter se ne zmenijo dosti za organizacijo. Za enkrat sem svetujem nobenemu hoditi sem dela iskati, dokler se ne znebimo črnih kolegov, katere je družba privabila edinele z namenom, da bi nam konkurirali s plačami. Ti črnei itak ne bodo dolgo časa tukaj in sicer že zaradi tega ne, ker jih bode družba sama odslovila, ker je splošno znano, da so leni, ter v vseh oziirih jako slabi delavci.

Kot član in delegat izvanredne konvencije S. D. P. Z. moram izpregovoriti par besed. Ni dolgo tega, kar sem čital izjave gl. odbornikov zveze v G. N. in Proletarcu. Kaj to pomeni? Gl. predsednik in gl. blagajnik zveze piše v G. N. — gl. tajnik pa v "Proletarcu". Sedaj ne vem, kateri list je glasilo S. D. P. Z. Znano je vsem članom in članicam, da se vsi izvanredna konvencija naše zveze. Zakaj je vendar treba teh ogromnih stroškov, katere bomo morali plačati mi iz svojega žepa. Naša pravila jasno govorijo: prihodnja konvencija se vsi prvi ponedeljek meseca maja 1904. Bratskim društvom priporočam, da naj na izvanredno konvencijo, katere se vsi v Cleveland, Ohio, pošljejo svoje najboljše moke, katerim je blagor in procvit zveze v resnici pri sre. Bratje in sestre. Nepotrebnosti stroški izvanredne konvencije bodo padli na naše rame. Z druge strani pa bomo radi plačali vse stroške, za katere je odgovorno samo par oseb. Pred vsem pa bomo morali gledati, da bomo vedeli, po kaj smo prišli v Cleveland. To naj bode prva in zadnja izvanredna konvencija naše lepe zveze. Pri S. N. P. J. je bila nekaj let nazaj ravno taka zmešnjava kakor je sedaj pri nas. Tudi tam je prišlo do izvanredne konvencije, na kateri so očistili Agijev blav, ter izrezali strupene rane, katere so hotele uničiti S. N. P. J. Danes pa stoji ta jednota trdno kakor skala, ob kateri se razbijejo valovi reakcije in sovražniki delavskega napredka.

Pri naši S. D. P. Z. pa mora biti Clevelandka konvencija tisti zgodovinski dan, da se bode iz zveze pomešlo smeti in gnoj in kar je kdo zakrivil, da bode tudi poravnal. Tebi list "Proletarec" pa ključem le tako naprej. Vsak član S. D. P. Z. bi moral biti naročen na list, kateri se vedno — odkar izhaja — zvesto drži načelnega stališča, namreč za interese delavskega ljudstva. Le krepko naprej "Proletarec", zavedno delavstvo je za teboj!

Bratski pozdrav vsem bratom in sestram S. D. P. Z. Na svidenje pri Sedanu!

Jožef Zorko,

blag. dr. "Orel" št. 40 S. D. P. Z. in delegat izvanredne konvencije.

Chicago, Ill.

Neverjetno hitro se suče kolo časa. Nič manj hitro se tudi spreminjajo razmere, v katerih živimo. Malo let je od tega, ko večina slovenskih delavcev ni imela pojma o delavskih organizacijah, bodisi da je bila ista politična ali strokovna. V večini so poznali le organizacije, pri katerih se je delal križ in molil očenaš, kjer je bil papežev agent glavni faktor in voditelj vsega poslovanja. V sedanjem času je pa drugače. Delavci so spregledali in spoznali svojo moč. Zategadelj ne morejo in ne bodo zaupati nikomur drugemu, kot samim sebi — svoji organizaciji. Svoječasnno se je večkrat slišalo, da je bilo delavstvo po svojih voditeljih izročeno kapitalistom in drugim svojim izkoriščevalcem. Kaj takega je bilo mogo-

še le radi tega, ker je bila moč cele organizacije dana voditeljem istih. Voditelji so radi tega delali pri in v organizaciji kar se jim je poljubilo. Če so bili voditelji organizacij razredno zavedni in pošteno delavci, je bilo dobro, ako ne, so gledali le na to, kako bi organizacije izkoristili v svoje sebične namene. Delavstvo se je pa skozi britke skušnje izučilo in dalo samo sebi več moči v svojih organizacijah. Večina delavskih organizacij ima uvedeno že sedaj splošno glasovanje v vseh važnih rečeh. Zraven tega se gleda tudi na to, da si izvolijo za svoje voditelje osebe, ki se zavedajo razredno zavednega boja in stoje trdno, neomahljivo na strani delavstva. Vse one pa, ki pod eno ali drugo krinko iščejo v delavskih organizacijah svoje sebične namene, se takoj razkrinka in pokaže v javnosti. To je pravilno zdravo in pa posnemanja vredno. Ker le ako se bomo tega držali, si bomo sami sebi prihranili razočaranje, organizacijam pa obvarovali ugled in zaupnost.

Zategadelj si štejem v dolžnost, da sporočim kar vem, o gotovih osebah, ki se predstavljajo in siljujejo slovenskemu trpinu za nekakšne voditelje pri organizacijah, kaj so bili in kaj so.

V zadnji izdaji "Proletarca" poročal sem, kako vroče se obnašal sedanjí blagajnik S. D. P. Z. v stavki, ki se je vršila za pripoznanje organizacije "United Mine Workers of America" med premogarji v Conemaugh, Pa., leta 1904; kako "junaško" delo je vršil naš znameniti rojak, glavni blagajnik S. D. P. Z. za časa stavke in kako je bil potem, ko je ista končala, po delovodju od njegovega "junaškega" dela odslovljen. Ker ni bilo od leta 1904 nobene premogarske stavke več v Conemaugh, ni naš "vrlí" junak tudi nikdar več delal v premogokopu. Sedaj poročajo posamezni odborniki in člani S. D. P. Z., da ima ta famozni junak že dlje časa za več sto dolarjev primanjkljaj v blagajni S. D. P. Z. Ko je ta primanjkljaj sodrug Pavlovič v javnosti sporočil, se je kmalu nato predsednik zveze oglasil v neki izdaji G. N. Skušal je na vse mogoče načine prepričati člane, da ni pri blagajniku nič primanjkljaja, da je blagajnik pošten, da ga pozna že iz vojaških let itd. Pisal je, da se sramuje zapisati ime onega (Pavloviča), ki je o primanjkljaju poročal javnosti. Na kratko: Pokazati ga je hotel članstvu Zveze kot eno ničvredno bitje, ki ne želi nič drugega, kot spraviti poštene in značajne osebe ob dobro ime, Zvezi pa pogin. Ta hudobna nakana je temeljito spodelala. Zagovornik se je s tem postavil sam sebe na jako slabo stališče in pokazal je sam sebe v jako temni luči. Da pa javnost zazna, kakšne vrline ima predsednik S. D. P. Z., sporočim še sledeče: Ko smo leta 1904 stavalji je on, ne meneč se zato, da se borimo za delavske principe, hodil na delo in pridno kopal premog. S tem je pomagal družbi uničiti našo premogarsko unijo in zdrobiti stavko. To je ena. — Leta 1908 so delavci v Cambria Brewery Co. Johnstown, Pa., ker ni družba hotela pripoznati ponovne juniske plače, zastavkali. Stavka je bila resna in po preteku enoletnega boja (em štrajkar je bil od strani skeba umorjen), se je družba popolnoma udala zahtevam delavcev. Ves ta čas je predsednik S. D. P. Z. pridno delal za pivovarno, agitiral in prodajal nje pivo pri "milih in dragih" rojakih. To je pa druga. Sodrug Pavlovič si sme šteti v čast, da ga osebe s takimi vrlinami ne imenujejo z imenom v javnosti. Če bi ga, bi si kdo lahko še kaj slabega mislil o njem samem.

Upam, da bo to vsem onim članom S. D. P. Z., ki so me siliili, da poročam o "vrlinah" predsednika in blagajnika Zveze, zaenkrat zadostovalo. Obenem je pa to tudi dober dokaz, zakaj imata samo ta dva, kot glavna odbornika S. D. P. Z., vedno na razpolago predale skebskega lista. — Za socialno revolucijo, Frank Podboj.

Waukegan, Ill.

Ker se zadnje čase opazuje zelo slabo zanimanje za seje socialističnega kluba št. 45, sem priporočam opozoriti vse člane, da naj opustijo to brezbriznost, ker s tem pokaže vsak član, da ni za razred-

ni boj, za boj z meznim sužnom in kapitalizmom, da ni za boj za pravico in svoje lastne interese. Toraj komar je vse to pri sre, naj opusti vse nepravilne izgovore in naj mu bode prvo klubova seja, potem se le drugo, ker le potem bo zagotovljen napredek socializmu in boljša bodočnost za trdnemu delavstvu. Zatorej vsi na sejo, katere se bode vršila dne 30. marca točno ob 2 uri popoldne John Zakovšek, tajnik.

CHISHOLM, MINN.

Neki moj prijatelj mi je hotel postreči stem, da bodem videl, kako se neki John Vesel, repinči nad menoj in sicer v A. S.

Kjer je že tako nizko zabredel z njegovo modrostjo, in to je gotovo dobil v rudniku od tovariša kateri ima prav dolga ušesa, in razum ravno tisti katerega lastuje neka žival katere nečemo z i-idenom zapisati. Seveda z takšnim tovarišem se da prav lahko debatirati, kjer ne zna odgovoriti.

Ker ni tudi bil moj namen Johna laputniti po zobeh, ampak samo ti pojasniti, kako obračunati z pisateljem dopisa v Proletarcu; in sicer stem, da pojdeš o sebo, ali pa na skupščino razpogovor o žadevi katere je bila pisana. Zategadelj nečem tudi danes mu kaj več pisati, za kar se bojim, in nebi rad videl, da mu se popolnoma zmeša razum, ker mu že itak precej roji poglavi, in sicer blazne "publosti".

Samo še toliko za danes: ako si ti tako izvežban, in iskušen o delavskih razmerah, in ako pripoznajš svobodno suženstvo, ako si ti za zboljšanje delavskega stanja, zakaj ne stopiš v vrsto delavcev kateri stremijo zboljšati si položaj, katerega delavski razred nujno potrebuje.

Vidiš ti Vesel; v takšne fanatizacije kakor si sedaj v prežen, smo bili tudi mi svoje časnno, in smo sprevideli, da tiste so v namen do izboljšanja po smrtnem življenju sicer na ono stran groba. Mi pa trdimo, da je potrebno za živega delavca pred smrtjo, da se zboljša svoje stališče. — — — Koliko so katoličani med seboj zvezani, mene prav nič ne skrbi, zato so drugi, da zato delujejo. Ampak skrbimo zakaj niso revni trpinizvezani da bi si mogli zboljšati njih razmere.

Jaz vem da sem svobodni sužen, nakar spadaš tudi ti v tiste vrste ako ravno ne pripoznaš.

Končno pozdravim vse razredno zavedne delavce širom Amerike.

S socialističnim pozdravom Math Rihter, B. 308.

Hermine, I. Pa.

Klub "Prostost", št. 69, je na svoji redni seji dne 10. marca sklenil, da se daruje našemu delavskemu listu "Proletarcu" \$5 iz klubove blagajne, v namen, da postane "Proletarec" prej ko mogoče dnevnik.

Rad čitam naše napredne liste, posebno pa dopise, da vidim, kako se godi našim bratom in trpinom po družih deželah. Čital sem v "Glasilu" S. N. P. J. z dne 2. jan. dopis iz Clevelanda, O. V dopisu, pod katerim je bil podpisan A. Gradišar, se je povedalo, da se traja štrajk pri "Cyclone Wire Fence Co." Stvar je sledeča: Koncem meseca decembra je prišlo pismo iz Clevelanda na naše društvo "Prostomislec", št. 87 S. N. P. J. in na soc. klub št. 69. V pismu je bila prošnja omenjenih štrajkarjev za podporo. Dne 5. jan. je društvo "Prostomislec" sklenilo na svoji redni seji, da se da iz društvene blagajne \$10.00. Istega dne je daroval tudi soc. klub št. 69 \$3.00. Skupno torej \$13.00. Pisec za podporo se je v svojih pismih izrazil, da bode objavil vse darove, kolikor jih bode darovala društva S. N. P. J. v "Glasilu", kar bode pa darovali soc. klubi pa v "Proletarcu". Od istega časa zasledujem vse dopise, in nisem videl še dopisa, v katerem bi bilo kaj omenjeno od teh darov v pomoč štrajkarjem. Zatorej si štejem v dolžnost, da vprašam, kako je s to rečjo? A. Gradišar je dal naslov, da naj se pošilja vse darove na Mike Žnaimer, 1193 — E. 61th St. Cleveland. V "Glasilu" št. 5. — 30 jan., sem pa čital dopis od A. Gradišarja, da se je nekaj ničvrednežev vrnilo na delo, oziroma skrbet. To me je napotilo, da se oglašim, ker sem sam poskusil v

Westmoreland štrajku, da tisti, kateri se najbolj hvale, mu po navadi najprej pade srce v blače. Mi se bojimo, da ne bi prišel denar v kakšne nepravde roke, zato prosimo, da se nam stvar pojasni, ali so dobili štrajkarji denar ali ne.

Kar se tiče dela, delamo vsaki dan, seveda pri tem pa ni potreba misliti, da vrag zna koliko zaslužimo. Tukaj leži premog 300 sežnje pod zemljo. Najbolj zagonečno, da, naravnost čudovito pa je to, da se kljub deževnej zimni tukajšnji premog vedno bolj suši. Ako pojde še nekaj časa tako naprej, potem bodo kmalu težji otrobe kakor pa premog. Pomislite, kompanija naroča vedno večje vozove, tehnica pa vedno manj kaže. Sodrug, treba bo druge tehnice, ali pa nam večje "očí" in malo več pameti.

Lep bratski pozdrav na vse sodruge in sodruginje. Le vrlo naprej po začrtani poti do cilja!

Ig. Kolar, tajnik, soc. kluba št. 69.

Meadow Lands, Pa.

Naš gl. blagajnik S. D. P. Z. si zadovoljno mane roke, ker sme edinele on in gl. predsednik pisati v list, kateri je bil do sedaj uradno glasilo Zveze, katerega pa seveda vsi člani plačujemo iz naših žepov. No, le malo potrpi John kmalu bo tu konvencija in takrat se bode videlo, kako kaj "štima" tvoji računi in kdo sme pisati v plačano glasilo. Jaz nisem ravno tako hudo "lep", kakor je naš John, vendar pa upam, da se bodeva na konvenciji dobro razumela in to v kljub temu, da me sedaj v svojem skebskem glasilu napada. Res je tudi, da nisem tako hudo študiran (na karte) kakor je naš "Žan", kljub temu pa kot zavedni delavci ne pojdem nikdar našega učenjaka uprašat, kako da se dopisi pišejo.

Jože Bizjak,

delegat izvanredne konvencije.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Zabrick. Prihodnji.

Lipovšek, Kansas. Škoda je zgubiti dva stopca v listu za polemiko s klerikalei. Takim ljudem se odgovori — kratko in trdo. Pozdrav.

IŠČEM

svojega brata Mike Verdinek. Svoječasnno se je nahajal v Vancouver Islan, Cumberland, B. C., Canada. Postave je srednje, govori slovensko, nemško in angleško. Imam mu za sporočiti zelo važne stvari. Prosim, ako kdo zna za njegov naslov, da mi ga javi zakar bom zelo hvaležen.

John Verdinek,

Box 32, Birmingham, Wash.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeli bolniki naj pišejo slovensko.

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill. Imamo večje zalogo ur, verižice, prenov in drugih dragotin. Izvršuje vsa vrhovna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

CARL STROVER Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih. St. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

M. A. Weisskopf, M. D.

Iskušen zdravnik.

Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik:

jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta. Pošta po doplogu. Pri spremembi številke ali celotnega naznaka tudi \$1.00 na leto.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workers Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugoslav. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

FILANTROPJE.

Nikjer ne evete kapitalistična hinavščina tako bujno kakor ravno v Ameriki. Sleparska meščanska demagogija si je tukaj nadela dobrodelno krinko, in s to maskarado misli da nos voditi ljudi, ki sodijo bolj po površni sliki, nego da bi posegali v globočino. Kapitalističnim ciganom je v javnosti vedno na jeziku dobrodelnost in reveži, dasiravno ni pod solncem klike, ki bi bila v resnici bolj ne-dobrodelna kakor je današnja roparska družba, katere bi v sedanjem družabnem redu rada izpremenila le to, kar bi se za njihov sigurnejši obstanek moglo nadomestiti z institucijami iz srednjega veka.

Razume se, da se ne bomo z kapitalisti nikdar razumeli o socialnem vprašanju: zakaj nasprotja med nami in njimi se ne tičejo posameznik pojavov, metode in taktike. Razlike so bistvene: različni so temelji, na katerih stojimo, različni so cilji, za katere se borujemo. Kapitalisti in njihovi meščanski inšeterarji, hočejo ohraniti podlago sedanjega družabnega reda, mi hočemo ustvariti novo družbo. Zanje je vedno veljavna zakon, da mirajo biti na svetu reveži in bogatini; mi hočemo doseči razmere, iz katerih izginje revščina. Za nas je socializem znanost, ki mora preiskati vzroke, bede, neizobrazbe in gorja. Mi hočemo izvedati resnico; oni želijo v delavskih vrstah nevedo.

Najmočnejša in vedno sigurna ščita kapitalizma sta: vera in denar. Kapitalisti celega sveta se drže iz poglavarjem rimsko-katoliške sekte v prijateljskem objemu. Papeži seveda radi svojim lojalnim kolegom, kateri se niso svetniki na temu svetu naredi protiuslugo, in zato so različni papeži izdali svoje enciklike, v katerih namigujejo ponižnost napram kapitalistom.

No, zadnji papež Lev XIII., katerega nekateri navneži smatrajo za delavskega papeža, — je v svoji encikliki "Rerum novarum" povedal, kako ima cerkev presojati socialno vprašanje. "Delavec naj se zadovolji s tem, da je delavec, poslušen naj bo svojemu gospodarju in naj bolj misli na drugi svet, kakor na to solzno dolino. Gospodar pa naj ne pozabi, da je navsezadnje tudi delavec človek, pa naj bo usmiljen z njim. In zdaj nam pojo to pesem usmiljenja, da nas že bole ušesa od te zlagane melodije.

Zavedno delavstvo se jim bo za vse to usmiljenje prav lepo zahvalilo. Naš cilj je družba v kateri sploh ni treba tega bajne-slovnega usmiljenja, za katerega hrbtom se skrivi današnja na tatinah in ropu zgrajena kapitalistična družba. Vse to slavljenje in opevano usmiljenje ne obstoja toliko za ljudstvo, kakor za ljudi, kateri potrebujejo revščino in reveže, zato da bi z drobtinami, katere jim dajejo, odvrnili ljudstvo od spoznanja, da je opeharjeno ne za drobtine, ampak za bogastva.

Izkoriščanje in dobrodelnost sta dvojčka, ki ju pozna zavedno delavstvo že predobro. Največji zatiralci so navadno veliki filantropje in prijatelji "svojih" delavcev. Tekom leta izrešajo milijone iz njih kosti in krvi, nazadnje pa, da se ne pozabi njihovo ime: vržejo nekaj dolarjev za kakšno kričečo ustanovo, in stvar je zopet lepo pri kraju, ter se dru-

gi dan zopet začne z nova. To kar zahtevamo mi, je pravica, ne pa miloščina. V tem boju seveda ne bomo nikdar našli kapitalistov in meščanskih reformatorjev. Zakaj v družbi, v kateri bi veljala enakopravnost, v kateri bi vsakdo s svojim delom lahko prišel do blagostanja, v kateri ne bi bilo beračev in revežev — v taki družbi ne bi bilo prostora za kapitalistični in meščanski napuh, za kapitalistično gospodovalnost in za filantropsko usmiljenje. Vsa kapitalistična blagodušnost, vsa njihova ljubezen do revežev, ni nič drugega, kakor sredstvo, da si ohranijo in utrdijo vlado. Miloščina, odpadki od bogato obložene mize, od katere so odgnani prav tisti, ki so jo pogrnili, naj povečajo med ljudstvom čut odvisnosti od svojih "dobrotnikov", čut lastne slabosti, naj uničijo voljo do pravice: skratka, naj pomagajo raztegniti sedanje razmere na večnost.

KAPITALIZEM KOT PREDPOGOJ ORGANIZACIJE PROLETARSKIH MNOŽIC.

Ne glede na stičajen razvoj tehnike in prometa, ki smo ga dosegli vsled kapitalizma v zadnjih sto letih, se nam v primerjanju sedanosti s preteklostjo jasno predločuje značilen preobrat z ozirom na organizacijo. Še sredi minolega stoletja je v najširših krogih gospodoval individualizem, temeljno načelo neorganiziranja. Ali od tedaj se je polagoma razširjala misel organizacije. Zlasti v proletarskih vrstah se je vedno bolj pojavljala klica po združitvi, kar ni ostalo brez učinka.

Agitacijsko in organizacijsko delo zadnjih desetletij je imelo naravnost čudovite uspehe. Vedno večje trupe delavcev so se pridružile svojim zvezam. Na milijone jih je pod zastavo organizacije in delavske organizacije naraščalo v velikiškano in močno armado, ki šteje na stotine članov. Če bi našli predbojevniki, ki so marljivo in v velikim trudom orali celino in obdelovali trda tla, mogli videti sad svojega dela, bi bili veselo iznenadeni. Blagajnik tiste dobe, ki imajo računati in upravljati milijone. Proletarske organizacije v splošnem in strokovne organizacije posebej nudijo veselo sliko vedno naraščajoče združitve posameznih sil v enotno silo množice. One so izraz skupne volje, ki kaže raznim smerem volje enoten cilj in ki združuje milijone razrednih bojnikov v trden in življenja poln organizem.

Postanek teh organizacij mas pa ni edine posledica agitacijskega dela, a tudi ne izključna posledica socialno duševnega prehoda od brezorganizacijske dobe k organizaciji, temveč so pri tem razvoju učinkovali različni vzroki. Kakor za vsako novo socialno tvorbo, so morali tudi tu biti dani duševni in materijalni predpogoji. Duševno stremljenje v smeri k organizaciji bi samo zase ne bilo zadostovalo za ustvaritev orjaške organizacije, morali so priti tudi materijalni predpogoji, ki so omogočili združitev milijonov enako mislečih in enako stremlečih ljudi. In res sta se sredi minolega stoletja združila oba momenta: socializem je ustvaril duševno razpoloženje, rodovitna tla za delavske organizacije, kapitalizem pa je ustvaril tehnične in organizatorijske predpogoje. Tako je proletarska organizacija mas nastala iz skupnih učinkov socializma in kapitalizma. Zlasti kapitalistično delovanje za pospeševanje delavskih organizacij je v marsikaterem oziru zanimivo.

Znana je prislovice, da je kapitalizem svoj lastni grobokop v tem, da si sam vzgaja sile, ki ga bodo nekdanj pahnille iz prestola. Kapitalistični gospodarski način je koval orožje in gladi pot za organiziran osvobodilni boj proletariata. Močno razširjen promet sedanje dobe s svojimi železnici, parniki, poštami in električnimi vozili nam nudi možnost za obiskanje najoddaljenejših pokrajin dežele z najširšimi sloji ljudstva priti v dotiko z našimi idejami. Potem pismo, brzojav in telefon se moremo pogovoriti z vplivnimi osebami raznih krajev. Z izpolnjenjem tiskarske tehnike in razširjenjem časopisja je ogromno narasla možnost in agitacija. "Gutenbergovi črni vojniki" pridejo v najtemnejše kote dežel in

se tam bojujejo proti nevednosti in zaostalosti. V neštetič časnih, časopisja, zvezkih in letalcih se raznaša seme znanja med mase, v knjigah pa se razpravlja o vprašanih svetovnega naziranja in najvažnejšega vprašanja človeštva. Kar izumi učenjak v svoji sobi, gre v svet in vzbudi boj duhov. Tako je postalo mogoče dramatično, jih poučevati in vršiti agitacijsko delo, kakor ga svet še ni poznal. Ob enem pa nudi moderni promet tudi možnost redne zveze s posameznimi člani in podružnicami velike zveze.

Velik pomen prometnih razmer za organizacijo mas postaja tem jasnejši, če pomislimo, kako se je v prejšnjih časih agitiralo in organiziralo. Zanimivo je bilo razmišljati, kako je neki agitiral suženjski vodja Spartakus pred Kristom, ali pa kako je srednjeveški kmečki agitator Jos. Friz okoli leta 1500 spravil kmete v "Bundschuh", takratno kmečko zvezo. Predočiti si je treba tehnične težkote, ki sta jih morala premagati ta dva ljudska moža, da sta par tisočev ljudi združila v bojno organizacijo. In s tem naj se primerja lahkoto agitacije in organizacije sedanje dobe. Moderni agitatorji in organizatorji se vozijo z brzovlaki in avtomobili po deželi, parniki plujejo po morju in ne bo dolgo trajalo, ko bodo jadrali tudi po zraku. (Razširjanje letakov iz zračnih ladij se v Ameriki že dandanes vrši). S pomočjo brzovozov in telefona snujejo nove zveze in vzdržujejo stare, s posredovanjem pošte so z vsemi prizadetimi neprenehoma v zvezi. Država in kapitalizem, ta zakleta sovražnika delavskega gibanja, stavita svojo moč — seveda za dobro plačilo — v službo organizacijske proletarskih mas. Ne da bi se kaj namrdnili, tiskajo kapitalisti milijone letakov in časopisov s "hujskajočo" vsebino in državna pošta nima pomislekov proti vročevanju naslovljenecem takih državi in družbi nevarnih stvari. Po načelu cesarja Vespaziana: "Denar ne smrdi!" opravljata država in kapitalizem pripravo službo najhujšim prevratnikom in če le ne nese mnogo dobička, izpodkopava svoja lastna tla. Tu se zares more reči: "kogar hočejo bogovi pogubiti, ga udarijo s slepoto," ker današnja kapitalistična družba, v kateri se piše "denar zasluži" z veliko črko, je po zlatu zaslepljena in sama žaga vejo, ki na njej sedi.

Pa tudi v drugem oziru ustvarja kapitalizem kot svoj lastni grobokop predpogoje za proletarsko organizacijo mas. V velikih mestih in veleobratih kupiči delavce in delavke v množice in jih podreja enakim meznim in delovnim razmeram, vsled česar se vzbuja in narašča razredna zavednost in solidarnost. Spaja jih v pisano mešanico in jim s tem vceplja smisel za internacionalnost. Vedno večje trupe nekdanj samostojnih peha v proletariatu in vedno bolj obtežuje delavcem, da bi postali samostojni. Z vsem tem pripravljajo skupna tla, na katerih morejo proletarske zveze razvijati svoje delovanje. V obratih se tokom časa pojavlja razpoloženje za trdno organizacijo, ki spominja naravnost na vojaški ustroj. Kooperativni način dela, to je: skupno delo več ljudi po gotovem načrtu v enem in istem obratu ustvarja predpogoj podreditve in nadreditve prizadetih in zahteva disciplino, ki ne trpi ugovora. To discipliniranje delavcev v velikih in srednjih obratih pa učinkuje tudi v delavskih organizacijah: če morajo delavci v delavnici skupno iz roke v roko delati, je samo ob sebi umevno, da se navadijo solidarnosti tudi izven obrata v svrhu zastopanja svojih interesov. Kapitalistični obrati s svojo vojaško disciplino ustvarjajo torej duševno in materijalno podlago za močne delavske organizacije. Sistem kooperacije do vaja polagoma do koalicijske, do skupne volje delavskih trum, da odpravi izkoriščanje in hlapčevstvo iz sveta. To je zasluga in usoda kapitalizma, da on sam ustvarja predpogoje za višjo gospodarsko in družabno obliko.

Socializem ne misli odpoklicati delavcev od gospodarjev, za katere delavci sedaj delajo. Ravno nasprotno. Socializem hoče le odpoklicati gospodarje od delavcev. — Edino le tiste lenuhe se mora odpoklicati, za katere sedaj delajo delavci zastonj.

VSTAJENJE.

Z vsem v stoletjih vdomačenim, do vrhunca povzanim, z vsemi pripomočki obrtne in umetniške iznajdljivosti obogačenim pom-pom obhaja katoliška cerkev praznik Velike noči, praznik vstajenja Kristusovega, ki simbolizira z najmočnejšimi akcenti vstajenja od mrtvih, večno življenje. Posamezne župnije in škofije tekmujejo, katere uprizori lepša parado; ona, ki ne morejo meriti, z večji mi in bogatejšimi glede na zunanji blisc in umetno razkošje, si pomagajo s poetično inscenacijo, pa prirajejo procesije ob poznih večerih ali pa ob zgodnjih jutranjih urah, ko učinkuje mistika mraka in sveč, poezija petja in zvonjenja. Po svojem pomenu je Velika noč največji in najpomembnejši praznik in nekdanj je bil najbolj vko-reninjen v sreih vernikov. Prevzet od poganskih narodov, ki so živeli v najtesnejši zvezi s pri-rodo in so po njej uravnavali vse svoje svetkovine, se je začetkom le malo izpremenil. Ostal je velik praznik pomladi, praznik pomladitve prirode, in to vstajenje narave iz zimskega groba se je kaj lahko pretolmačilo v vstajenje človeštva, v zmago nad smrtjo.

Čimbolj se je človeško življenje v svojem razvoju oddaljevalo od prirode tembolj se je menjal značaj praznikov in nazadnje tudi Velika noč ostal le še duševni pomen. Izprememba dela in njegovih metod, delitev, kompliciranje in specializiranje dela je odvajalo vedno večje število ljudi od grude: ostajalo pa jim je hrepenenje po zemlji, po polju in gozdu, in v tem se je povečevalo tudi hrepenenje po neznanem in skrivnostnem.

Ali čas je vihral neustavno dalje in prinášal venomer nove oblike življenja. Mesta so rasla, privlačila so vedno več ljudstva z dežele in dajala svojim ljudem nov značaj. Spomini so bledele, tradicije so se ohranile le zunanost, nekdanji pomen šeg in simbolov, praznikov in slavnosti se je izgubil, kar se je leto za leto ponavljalo, je postala sama navada. Tudi cerkvene slavnosti so se izpremenile v parade, ki nam ne morejo več povedati tega, kar so pomenile našim pradedom. Vsaka doba ima svoje potrebe in svoje zahteve, kar ne more slediti duhu časov, živemu, to se pravi enomer vstvarjajočemu in porajajočemu, neprenehoma izpreminjajočemu, mora zastareti in umreti.

Tudi naš čas hoče svoje. Sedanje človeštvo ne mara živeti od preteklosti, ampak išče svoja pota k svojim ciljem. In Velika noč sedanosti ne mora biti enaka nekdanji. Kar je cerkev nekdanj ljubovala, ne zadostuje več današnjemu plemenu: obljube, ki se ne izpolnijo, dokler je verovanje močno, pridejo ob veljavo in novo hrepenenje, nova volja jih pokoplje.

Tudi sedanji rod kopni po vstajenju in pomlajenju; ali prerokovanje, da se odpro grobovi nekoč smrti, ga ne zadovoljuje več: na eni strani se je nabralo toliko sreče, da se je vera v večje blazenstvo omajala, na drugi pa je toliko truda in trpljenja in bede, da so nebesa predalec in zatirano človeštvo hoče na tem svetu užiti vsaj nekoliko one lepote in dobro-te, ki obdaja druge tako, da imajo raj že na zemlji. Tostransko življenje se je lošilo od transcendentnega in gre svoj pot neodvisno od drugega. S tolažilom boljše bodočnosti onkraj groba se ne da več vklepati v ječo večne bede pred smrtjo.

Velika noč na zemlji pridobiva srca trpinov. Ali ta rod ne prepusti svoje bodoče sreče dobrohotni usodi, temveč spoznava, da ni plovod brez dela, ne zmage brez boja. Vstajenje iz bede, iz ponižanja, iz teme, iz polživalstva v višine človeštva je hrepenenje sedanjega plemena. In to hrepenenje se izpolnjuje v organizaciji proletariata, v boju zavednega delavstva, ki pomladi človeški svet in mu podari novo Veliko noč.

"Glas Naroda" pravi, da lenuhi v današnji družbi nimajo nobene besede. Da, lenuhi nimajo samo besede, pač pa celo vlado v svojih rokah. Lenuhi tudi "Glas Narodu" diktirajo, katerega da naj priporoča za volitve. In potem G. N. slovenskim delavcem pripo-roča, da naj lenuhe volijo.

GUMIJEVI BARONI IMAJO STRAH PRED ORGANIZIRANIMI DELAVCI.

Delavci, vaš boj je boj za pravico in emancipacijo.

Kaj ne tovariši? Vi hočete osemurno delo! Osem ur delati na dan, je dovolj dolg delavni čas za vsako delo in kaj leži v peklenških luknjah gumijevih tvornic. Osemurno delo je ena glavnih zahtev vašega boja. Vi zahtevate, in ste tudi upravičeni zahtevati — poleg krajšega delovnika tudi boljše plačo. Seveda. Zakaj? Zato, ker vi z plačo, katero ste dosedaj dobivali od kapitalistov, ne morete pošteno preživeti sebe in svoje družine. Z dosedanjim plačo vas je bogata družba obsidila na veliko stradanje in revščino, kar je vir, iz katerega se rode zločini. Za kar pa niso zločinci sami od-govorni, temveč edino le današnja profitlačna meščanska druž-ba.

Tamkaj zunaj na zelenih, s evetlicami posejanih gričih, imajo ti gumijevi baroni krasno, luksno o-premljene in ozaljšane palače, v katerih bi se ne sramovali bivati kralji in cesarji — v njih stanujejo vaši gospodarji, kateri niso še nikdar nič delali; pač pa hoče-jo, da bi vi in vaši potomci ved-no in vedno delali zanje zastonj — od zibelki pa do groba. Vi, ki ste z delom vaših rok sezidali kapita-listom nad vse sijajne in udobne palače, povrh jim pa še napolnili blagajne do vrha, ste pa v oči delanašnje družbe slabi ljudje, kateri spadajo v nižje kategorijo. Po njihovem mnenju ste nikdar sili puntarji, katere je treba imeti vedno v senci bajonetov in po-licijskih krepelcev. Sami sebe smatrajo za neka višja bitja, vas pa za brezpravne parije, kateri niste za družega na svetu, kot da stanujete v kakšni napol podrti in okuženi bajti, poleg tega pa "pridno" dan za dnevom, leto za letom hodite v njihove smrdljive tvornice na tlako, da iz vas izže-majo poslednjo kapljico krvi.

Vsaki "funt" gumijs, ki ga producirate v tvornicah, je zama-novan z delavsko krvjo že od ti-stega dne, ko so začeli zamorski sužnji tam doli v afriškeje Congo ali v Peru nabirati gumijev sok — pa gor od istega dne, ko vi izdelate gumijeve kolesa za avto-mobile, v katerih se pozneje ba-havo vozijo — stebri kapitalistič-ne sistema. Kri od začetka, pa dol do konca.

Delavci, ako se hočete rešiti teh neznosnih razmer, v katerih živite danes, potem morate skup-no, ker samo tarnanje nič ne po-maga. Ako ste vašim gospodarjem odpovedali slepo pokorščino in u-stanovili delo, ste s tem zamašili študi studene, kateri v ravni črti teče v kapitalistične blagajne. Ako se boste zavedali vaše delav-ske moči in solidarnosti, potem je vaša zmaga popolna, v nasprot-nem slučaju pa padete zopet na-zaj v brezmejno izkoriščanje, v ka-terem sta živeli do sedaj.

Vaši gospodarji so v tesni zve-zi z gospodarji zamorskih sužnjev, kateri nabirajo gumi v gumijevih gozdvih. Razloček je v tem, da ste vi beli, a vaši nabiratelji gu-mijs pa črni sužnji. Prednost ima-jo ameriški kapitalisti v tem, da jim ni potreba na sejmu kupovati in po deželi loviti ljudi, ker se pri-dejo ponujati sami pred tvornice. Vi imate pa to prednost, da la-hko vašemu gospodarju odpoveste delo, ter si morate zopet sami poiskati novega gospodarja. Po na-vadi se novega gospodarja še zelo težko dobi in kadar ga najdete, ste zopet njegov meznini suženj. Vaše zamorske tovariše v slučaju, da ne naberejo predpisano število funtov gumijs — bičajo in prete-pajo do krvi. Dogodilo se je že, da so zamorskim otrokom, kateri niso nabrali toliko gumijs, koli-ko je zahteval njih gospodar — posekali noge, ter jih tako nare-dili pobabljenec za celo življenje. Vas več ne bičajo, pač pa vam povedo v trenutku, da niste več za njih rabo in vas posade na ce-sto iz tvornice. Na kratko pove-dano. Vaše zamorske tovariše ka-znujejo z bičem in sekiro, vas pa z gladom. In to vse se vrši v ime-nu svetega kapitalističnega pro-fita.

Stari lopov, bivši Belgijski kralj Leopold, kateri je sedaj že mrtev — je bil v najtesnejši kup-čijski zvezi in prijateljstvu z Ry-anom iz New Yorka, kateri je di-

rektno zainteresovan z drugimi gumijevimi kralji v Akron, O. In kakor je bil tiranski in požrešni Leopold, ravno tako so njegovi kompanisti. Kapitalizem je po vsemu svetu enak, trd, neizprosen in krvičen. S kratka: Kapita-lizem ne pozna nobenih mej.

Vi ste bili do sedaj pravi meznini sužnji "Rubber Trusta". Kapitalisti bi bili najraje uzeli poslednji grizljaj kruha vašim otrokom iz želođen. In to vse zato, ker niste bili organizirani. Kot indi-vidualistom so vam kapitalisti la-ko držali roko na vaših očeh in možganih. Od sedaj naprej naj se pa začne druga povest. Povejte bivšim vašim absolutnim gospo-darjem sledeče: Mi možje in žen-hočemo biti prosti okoli, v katere ste nas ukovali vi zločinci. Vašim bajkam, katere nam tako pogosto po-jete, da nas bole že ušesa, nič več ne verjamejo. Mi dobro ve-mo, da je vaša stara pesem, v ka-teri ste nam vedno deklamirali, da se lahko harmonično združijo interesi delavcev in interesi kapita-listov — gola laž. Vemo pa sedaj, da se lahko združi delo in kapita-l, kjer naj kapital lastuje drža-va, v kateri ne bo posameznih ka-pitalistov, pač pa dovolj dela in kruha za vse. Gospodje gumijevi baroni: naš dan je prišel! Vi ne morete več producirati gumijs, dokler se ne pobotate z nami. Vi ste gospodarji tvornice in strojev, kateri pa so za vas mrtva stvar in nepotrebna ropotija, dokler mi delavci, kateri smo ustvarili vse bogastvo sveta — nečemo prodati našega mozga in možganov. Vi ste nas lahko držali v temi in su-ženstvu, dokler se mi nismo zave-dali, da se kolesovali pri gigant-nih strojih vrti za koristi našega gospodarja le toliko časa, dokler mi hočemo. Mi hočemo osemurni delavnik in boljše plačo. In še le potem mi zopet pristopimo k stro-jem, da se ponovno zavrti.

Delavci, vaš štrajk ni amerika-ski štrajk. Vaš štrajk tudi ni ita-lijanski, slovenski ali pa hrvaški štrajk, temveč vaš štrajk je edi-no štrajk gumijevih sužnjev, brez razlike na vero in narodnost. Ravno tako, kakor so vaši soto-varši pred dobrim letom ustra-hovali v Massachusetts "Wooden Trust", kljub temu, da je bilo med štrajkarji 27. različnih na-rodnosti — ravno tako danes tu-di vi, ako boste držali skupaj v mednarodnosti harmoniji in so-lidarnosti — lahko premagate "Rubber Trust". Dol z trasti in kapitalističnim roparskim siste-mom. Živelo zavedno delavstvo in socializem!

Kolega pri "Glas Naroda" se jezi, ker so se tudi delavci nauči-li pisati. Gospodje, svet se suče, in začela se bode sukati tudi vaša koncemtednarska pamet. Ja vraga: to se pa tudi že vse neha. Nek-daj so smeli "cajtente" pisati le kakšni napol pečeni študentje. In gospodje danes. Sedaj pa že sede pri uredniških pultih navadnih de-lavci, kateri niso zdelali več, kot tri razrede ljudskih šol.

Delavcem pri "G. N." ha, ha, kateri pišejo za delavca, ha, ha, ha, pa priporočamo, da naj se le večkrat oglase, ako smatrajo, da ima njihov delavski list še vedno preveč naročnikov. Vaš kolega pri "Proletarec" je star "gentleman" in srbor fant, kateri se ne bode naveličal odgovarjati na vaše skebske oslarije.

V Washingtonu, D. C. sedi na predsedniškem stoleu novi pred-sednik. Po vseh zvezinih državah pa vlada stari sistem.

Kapitalisti silno težko zapravi-jo toliko denarja, kolikor ga jim pridni delavci nanosijo skupaj. Delavci pa še težje spravijo sku-paj to ogromno bogastvo, katere-ga potem tako težko zapravijo ka-pitalisti.

W. Loeb, bivši tajnik ex-pred-sednika Roosevelta, je postal gl.vodja večkratne milijonarske tvrd ke Guggenheim Co. Tako mastno in zaupno mesto pa seveda ne do-bi drugi, kakor tisti, kateri zna posebno dobro protežirati kapita-liste pred postavami. Vsekakor so morali sedeti v Rooseveltovem ka-binetu veliki sovražniki delavcev, ker jih kapitalisti še sedaj niso pozabili za njihove usluge.

Edini dom za delavce za sirotiš-nica in ječa. Sirotišnice in ječe namreč niso zasebna, temveč ko-lektivna lastnina.

Proletarčeva "armada".

TISKOVNI FOND ZA DNEVNIK

B. Borak, Kenosha, Wis.	\$1.00
Fr. Jurca, Kenosha, Wis.	—25
J. Mužina, Waukegan, Ill.	—25
J. Gerzelj, Waukegan, Ill.	—25
I. Gerzelj, Waukegan, Ill.	—25
J. Kreker, Waukegan, Ill.	—25
Fr. Hlapše, Waukegan, Ill.	—25
Fr. Zerove, Kenosha, Wis.	—45
M. Tušek, Piney Fork, O.	1.00
L. Zeitz, Piney Fork, Ohio	—25
Zadnja izkazana svota	108.65

Skupaj do danes \$112.70
Za nesrečnega rojaka V. Ste-mova, v starej domovini, V. Bro-nisel, Murray, Utah \$1.00
Math Tušek, Piney Fork, O., na-bral med rojaki \$11.25

Skupaj \$12.25

Nekateri delavci so zelo hval-jezni gospodom kapitalistom, ker na "zahvalni dan" (!) dobe od svojih dobrih bossov v darilo (!) purane. — To je ravno taka, ka-kor če bi n. pr. jaz ukradel Jane-za \$5.000. Nato bi šel do Toneta ter bi mu dal \$1. naj ga nese Ja-nezu nazaj, ostalih \$4999 pa bi obdržal za sebe. Ako bi mi bil Janez v tem slučaju za mojo lum-parijo povrhu še hvalježen, bi ga vsak razsoden človek smatral za norca. Dokler ne bodo delavci iz-pregledali skrbno praktičiranih kapitalističnih trikov, toliko časa se ne bomo rešili iz okov suženj-stva.

Kadar kapitalisti kaj dajo v dobrodelne namene, ne dajo iz svojega žepa. Enostavno gledajo, da dotična svota, katere so se iz-nebili samo zato, da nekaterim naivnejšem zamažejo oči — pride nazaj. In ne samo to. Oni hočejo kmoti povrnjeno vse z oderuskimi obrestmi. Za ta jumaški in človeko-ljubni čin jim pa meščanski listi spletajo — lovorjev venec.

Majniška izdaja

Vsak razredno zaveden delavec ve, da je prvi maj mednarodni praznik proletareev celega sveta. Da tudi mi slovenski delavci v Ame-riki, kolikor je mogoče praznujemo in povečujemo ta dan, si šteje uredništvo v dolžnost izdati "Proletarca" v slavnostni obliki, in to če bo mogoče na dvanajstih straneh.

Slavnostna številka izide 29. aprila. Uredništvo jamči, da bo slavnostna številka "Proletarca" nudila najboljše material za propagando razredne zvednosti med delavstvom v Ameriki.

Majniška izdaja bo tudi vsebovala razne druge podučljive član-ke in opise nekaterih slovenskih naselbin v Ameriki.

Uredništvo in upravnštvo se je zavezalo, da izvrši svoj del na-loge kar bo največ mogoče. Drugi del naloge morate pa izvršiti vi, sodrugi. Kedor je za vstajanje proletarijata iz industrijske sužnjosti. Kedor je za boljše prihodnost svojih otrok — tisti pojde gotovo na delo za majniško izdajo "Proletarca", kateri naj izide najmanj v 15.000 iztistih.

Sodrugi, mi ne izdajamo slavnostnih izdaj za Božič in Veliko noč. Zapomnite si dobro, da ta dva praznika sta simbol suženjstva. Edini delavski praznik, n simbol vstajenja proletareev. — je **PRVI MAJ!** Prvi maj je delavski praznik, katerega so proklamirali delavci sami. Tega praznika ne dobite v nobenem koledarju ali pratiki. Eno-stavno zato, ker ni vseh kapitalistom, kraljem, cesarjem, papežem in drugim ljudskim zajedajem. Delavci, najljepše bodejte praznovali **VAS PRAZNIK** ako ta dan porabite za agitacijo "Proletarca". V vsako večjo slovensko naselbino mora najmanj 1000 iztisov.

Cene so sledeče:
10 iztisov 54c; 25 iztisov \$1; 50 iztisov \$1.85; 75 iztisov \$2.50; 100 iztisov \$3.25; 200 iztisov \$5.50; 300 itisov \$8.00; 400 iztisov \$10.00; 500 iztisov \$11.50; 1000 iztisov \$19.00.
Izpolnite ta kupon ter pošljite nam!

UPRAVNIŠTVU "PROLETARCOA", 2146 Blue Island Ave., CHICAGO, ILL.

Sodrugi: — Pošiljam \$ za iztisov

Majske številke "Proletarca".

Ime

Naslov

Iz domovine.

Nemški sodrugi v Ljubljani. Koncem meseca avgusta letos pri-redi zveza kovinarjev v Drazda-nih in Stuttgartu poučen izlet svojih članov v Benetke, za kate-rega se je že priglasiilo in plačalo pristojbino nad 1200 oseb. Med izletniki bo tudi več občinskih, de-želnih in državnih poslancev. Po-sredovanju slovenskega tajnika avstrijske zveze kovinarskih de-lavcev, so dr. Miheva v Trstu, se je posrečilo doseči, da se ustavijo izletniki tudi v Ljubljani, kjer bodo prenočevali, na kar se dru-go jutro odpeljejo v Postojno in odtod v Trst in Benetke. Izletniki pridejo v Ljubljano na soboto in se je že konstituiral odbor, ob-stoje iz načelstva "Vzajemno-sti", ter odbora kovinarske orga-nizacije, ki bo ukrenili vse potreb-no, da odnesejo nemški sodrugi s Kranjskega najboljše vtise. "De-želna zveza za promet tujecev" je dala odboru na razpolago več al-bumov s slikanj, ki so se vpsolali izletniškemu odboru.

V Kranju so ustanovili ne-kakšno bolniško blagajno, o ka-teri pravijo klerikaleci, da ni kler-ikalna, liberalci pa pravijo, da je klerikalna. Bodi že ta blagajna klerikalna ali ne, gotovo je to, da hočejo klerikaleci zavesti s to bla-gajno kranjsko obrtništvo in tudi delavstvo, kolikor pride v poštev, v svojo politično stranko. Glede snovanja takih bolniških blaga-jen pa smo mnenja, da so v škodo razvoju bolniškega zavarovanja, ker je vsako cepljenje takih zava-rovalnih ustanov le nova ovira pri uredbi socialnega zavarovanja, ki ga namerava država in morda se ne motimo, če trdimo, da klerik-aleci taka snovanja podpirajo le zaradi tega, ker hočejo delati ovi-re glede uvedbe socialnega zava-rovanja. Takega zlobnega name-na siegr ne pripisujemo prepro-stemu obrtniku in delavcu, pač pa možem, ki to misel podpirajo z na-menom, da bodo kovali iz takih ustanov politični in gospodarski kapital na škodo zavarovancev. Glede višine prispevkov pa velja to-le: Čim nižji prispevki so, tem bolj ima taka bolniška blagajna loviti nevedne ljudi, da se jih iz-me do kosti, poleg pa še zlorabi za klerikalne strankarske name-ne.

Lep zgled božjega namestni-ka. — Ljubite tudi svoje sovraž-nike! Blagoslovajte jih, ki vas preklinjajo! Molite zanje, ki vas obrekujejo. — Tako je učil Kris-tus in za njim njegovi učenci. No, kaplan Kragelj v Sodražici na Dolenjskem ne pozna tega nauka! Zgodilo se mu je nekaj človeškega, Farovska kuharica je nekega dne nenadoma zapustila svojo službo. In farani so brž ug-bali le slabo o nji, na kar je šla zaradi odvratne javnega pohuj-sanja proč. To vprašanje sta raz-tepali tudi dve terejalki pred cerkvijo. Kramarica Neža Vesel, ki je sama priznala, da so svojčas tudi o nji in župniku ljudje govo-rili slabo, je prijateljico še posva-rila, naj se sumničenje glede kap-lana in farovske kuharice raje ne raznaša okrog, ker se s tem obema prizadetima godi krivica, kakor svojčas njej in župniku. Njo je mož tako pretepal, da je zblazne-la. Ali ona dobra prijateljica je ta razgovor zasukala tako, kakor da bi bila Neža Vesel kaplana obre-kovala. Kaplan je zato zvedel v

notarski pisarni v Ribnici. Kot kristjan bi moral osumljenko po-klitic k sebi in zaslišavši jo, ji le-po odpustiti, če svoje dejanje ob-žaluje. Ali kaplan kot namestnik tistega, ki je zapovedal: Molite zanje, ki vas obrekujejo, bi moral brezpogojno lepo potrpeti, kajti zopet pravi sv. pismo, trpi in po-trpi ravno tedaj, če si nedolžen, ker kakšna zasluga je to zate, če trpiš, kar si zaslužil. In da se mo-rajo tudi naši moderni božji na-mestniki točno ravnati po Kristu-sovih naukih, pravi sv. pismo: Bo-di vam zgled On, ki je bil nedol-žen, pa je bil opljuvan, bičan in križan, pa ni znil žal besede, mar-več je še na križu prosil odpusča-nja za svoje sovražnike. Sodražski kaplan pa je vse te zares lepe na-uke tako-le izvršil: Komaj je za-ono govorico zvedel v notarjevi pisarni, je že letel na kazensko sodišče. Ko je Neža Vesel prejela obvestilo, da jo kaplan toži, je šla k njemu in ga prosila odpusča-nja, če je nevedoma kaj slabega storila. Kaplan pa kot namestnik tistega, ki je svojim namestni-kom izrečno zaukazal: Odpustite jim, ki vas žalijo, da vam bodo tudi vaši grehi odpušeni, kajte če jim vi ne odpustite, vam tudi Oče v nebesih vaših grehov ne od-pusti — ta božji namestnik je tu-di ta nauk izvršil tako, da je žen-sko zapodil, češ kaj to meni mar. In žrtev govorece, ki se je širila po celi fari, je bila obsojena na 14 dni. To pa se je božjemu namest-niku še premalo zdelo. Pritožil se je v Novo mesto, pritožbo pa u-maknil, ko je izvedel, da je nje-gova žrtev v Ribnici že itak pre-več dobila. Pritožila se je tudi ona, češ da tega ni zaslužila. Ugo-tovilo pa se je, da je ta Neža ena prve vrste terejalka, da jo je po-kojni mož ravno zato, ker so tu-di njo obrekovali zaradi župnika, ta-ko tolkel, da so jo morali dvakrat pcalati v norišnico. Tako žensko si je torej ta božji namestnik iz-bral, da dokaže kako spoštuje Kristusove zapovedi. Še pri ob-ravnavi ga je reva jokaje prosila odpusčanja, tudi eden sodnikov je prosil kaplana zanj, toda kap-lan jo je hotel le še bolj potlačiti. Ta namera se mu ni izpolnila. Vzkličen senat je imel bolj kršča-nsko srce kot božji namestnik, pa tudi več pravne obsirnosti, kot sodnik v Ribnici in je kaplanovo žrtev obsodil le na pet dni za-pora.

Kako izgleda trgovski so-trudnik po krščanskem okusu?— Priden mora biti in pameten, ne sme se pečati s politiko (proti-klrikalno že celo ne!), ne z žen-skami, v gostilno ne sme, "osobi-to ne ponoči" (t.j. ob svojem pro-stem času), tudi kajenje mu je prepovedano in v trgovstvu mora biti izučen, znati mora tobak — kaditi ne! — pač pa vpisovati, to-bačne račune voditi, fakture pi-sati, blago prejemati in se ne sme v svojem delu bati pomazati oble-ke. Priden mora biti in ubogljiv, hoditi ob nedeljah in praznikih v cerkev (in k izpovedi? In k obha-jilu?). Tudi prost je in sicer ob nedeljah od 2. do 3., sicer pa mora biti za natakarkarja v trgovčevi go-stilni, zvečer pa redno doma. — Tako je zbral želje svojega srca plemeniti in pobožni katoliški mož Mihael Omahen, trgovec v Višnji gori in stebel klerikalne stranke. Žal, da ni v Avstriji po-stave, ki bi prisilila take brezsrč-ne kanale, da spoštujejo v svo-jem uslužbenem človeka in ga ne ponižujejo in izkoriščajo kot

brezpravnega sužnja. Žal, da niso trgovski uslužbeni zbrani v krep-ki razrednobojni organizaciji, ki bi Omahna prisilila, da bi s a m zapisoval tobak v svoji šteatuni in sprejemal blago in hodil v cerkev in stregel v svoji gostilni, ostajal zvečer doma in bil vsak teden eno uro prost — od dveh do treh ob nedeljah!

Delavec, kateri dela stroje, ni-ma nič denarja. Delavec, kateri

dela pri strojih, tudi nima nič de-narja. Kapitalist, kateri nič ne dela, pa lastuje ljudi in stroje.

Ako letate od ene tvornice do druge za delom, povsod vam po-vedo, da imajo dosti delavcev. Kajne, Vi ste nezadovoljni ter proklinjate, ker za vas ni prasto-ra, da bi zaslužili kosček kruha. — Kapitalistično in meščansko časopisje pa proglasi vašo mizeri-jo za prosperiteto.

NEBO

Na koncu z ovikom iz zamaška.

CIGARETE

VSAK KADI
NEBO
CIGARETE

10 ZA 5c

Vsak trgovec proda
vedno več NEBO
Cigaret vsak. den.

Imajo največji
uspeh v Ame-
riki ker so dobre

VABILO NA ZABAVNI VEČER

kategora priredi

DR. "ZVESTI BRATJE" ŠTV. 6.
Garrett, Pa.

Dne 29. marca v A. Poje in M. Hočevar prostorih v Allegheny

Vsi člani in druga društva se uljudno vabi, danas blagovole razveseliti s svojo prisotnostjo. Za dobro postrežbo in vse stransko zabavo bo akr-ODBOR.

Vabilo na prvi veliki koncert

kategora priredi

SLOVEN. SOČIJALISTIČNI PEVSKI ZBOR

"PLANINSKI RAJ"

SKUPNO S PEVSKIM IN IZOB. DRUŠTVOM

"BLED", Franklin, Pa.

V soboto dne 29. marca 1913
ob 7. uri zvečer

v Hrvatski Dvorani na 7. cesti
Johnstown, Pa.

PROGRAM

1. Slovenec sem, dr. G. Ipovec.....poje zbor "Planinski raj"
2. Delavška himna, I. pl. Zajec.....poje dr. "Bled"
3. Marseillaise.....poje "Planinski raj" in "Bled"
4. Eno devo le bom ljubil, Hr. Volarič.....pojeta "Planinski raj" in "Bled"
5. Jaz bi rad radečih rož, Prelovec Hude.....poje "Bled"
6. Mladini, H. Hajdrih.....poje "Planinski raj"
7. Prosta zabava in ples.

V obilni poset se priporoča

ODBOR.

Slovinci v Chicagi pozor!

Dragi Rojaki in Rojakinje:

Slov Del. "Sokol" Chicago, priredi dne 6. aprila t. l. v Narodni dvorani, vogal Center Ave. in 18. ulice že svojo prvo pomladansko veselico. Ker bode program zelo zanimiv in ker je čisti prispevek namenjen za nabavo orodja vabimo cenjene rojake in rojakinje da se te prve veselice mnogo šte-vilno udeležite.

Objednem se vsa slov. društva opozarjajo, da priredi Slov. Del. "Sokol" dne 3. avgusta t. l. svoj prvi izlet (piknik) z javno telovadbo članstva in članic. K temu se slav. društva naprosijo, da na isti dan ne prirede izletov, ker bi bil v prvi vrsti za naše kakor tudi za druga jednaka društva slab izid.

"Novembra meseca mladi" Sokol prvikrat nastopil je: Trakrat nam pokazal on je, koliko zmore že. Razprostil se se krila, dvignil on se je v zrak.

"Nazdar" Sokol mladi. Ti si hraber naš junak.

JULIJ PERHAVEC, tajnik.

IZPREVOD.

Maksim Gorkij:

Po vaški cesti, med belimi novnatimi kočami, se vije v divjem vpitju nenavaden izprevod.

Gruča ljudi prihaja, prihaja na tesno in počasno — pomika se naprej liki velik val in spredaj koraka konjiček, smešen dolgogled konjiček, ki žalostno poveša glavo. Če vzdigne sprednje noge, potem zmaje z glavo tako čudno, kakor bi hotel z gobcem raztrgati cestni prah, in če premakne zadnjo nogo, se zniža hrbet skoraj do tal, kakor da se zgrudi še isti hip.

Na sprednjem delu kmečkega voza je privezana na vrvi z rokama mala, naga, mlada ženska. Hodi čudno, od strani, njena glava, z gostimi, zmršnimi, temnimi lasmi, je vzdignjena, široko odprte oči gledajo v daljavo s topim, brezpomembnim pogledom, v katerem ni nič človeškega. Na njenem telesu je polno modrih in škrlatno rdečih, okroglih in podolgovatih madežev, njena leva, močna, dekliska stran prs je razmesarjena in kapljica za kapljico krvi prihaja na površje. Kri tvori po vsem telesu rdeč trak, in na levi nogi do kolena, trak, ki je po ključni kosti pokrit z debelo plastjo prahu. Če vidiš telo, misliš, da je po vsem telesu odrezan dolg trak kože; in telo ženske je moralo biti že pred dolgim časom raztepeno s polenom — bilo je nenavadno oteklo in strašno modro.

Vitke male noge se komaj dotikajo tal, telo je vpognjeno in se maje semtertja in nerazumno je, da se more stati na nogah, ki so kakor telo gosto pokrite z modro-rdečimi madeži, da se ne zgrudi in obvisi na vrvi, se drsa za vozom po prašni, gorški cesti.

Na vozu stoji visokorasel kmet v beli srcaji, s črno debelo komet, izpod katere se vsiljuje čop rdečih las na čelo; v eni roki drži vajeti, v drugi bič, s katerim udarja enkrat po konjevem hrbtu, drugič pa po telesu žene, ki je že tako vse razbito, da nima nič več človeške oblike. Oči rdečelasega kmeta se svetlikajo v satanskem veselju in njihova zelena barva odgovarja rdečim lasem.

Do komete zavijani rokavi odkrivajo močne, mišičaste roke, ki so gosto porasle z rdečo dlako; v njegovih odprtih ustih je polno ostrih, belih zob, in semtertja zavpije kmet s hripavim glasom:

"N-uu... copernica! He! Nu! Tako! Tu imaš eno! Ne tako bratje! ..."

In za vozom se vali množica in vpije, rjove, žvižga, se smeja... podpihuje... Mali dečki letajo pridrive k ženi, ji zakričijo zasmehovalno besedo v obraz. Potem prevlada smeh množice vse druge zvoke in tudi tank pisk biča po zraku.

Ženske prihajajo z vznemirjenimi obrazi in blisketočnimi očmi... Možje prihajajo in vpijejo kmetu na vozu nekaj besed... Obrne se k njim in se glasno zasmee, ko odpre na široko usta. Udarec z bičem po telesu žene... Dolga, tanka vrvice se ovija ram in rok. Tu potegne kmet vrvi; žena strahno zavpije in pade, preobrnivši se na hrbet v prah... Veliko izmed množice jih priskoči in se jih nagne nad njo ter jo pokrije.

Konj se ustavi, a za trenotek že gre dalje in osramočena žena se pomika, kakor poprej za vozom. Počasi korakajoč maje siromašni konj glavo, kakor bi hotel reči:

"Glejte, kako nizkotno je biti žival. K vsaki reči si lahko prisiljen..."

In nebo — južno nebo je čisto — nobenega oblaka ni videti in prostovoljno razsijlje poletno solnce vroče žarke...

Anton Čehov:

UMOTVOR.

Aleksander pomežikne z očmi, položi roko predse stopi v delavni so zdravnika dr. Košeljkova. V roki ima nekaj zavito v številklo 223. "Bozrnihi novosti" na obrazu se mu pozna, da je v zadregi.

"No, moj dragi mladenič!" mu zakliče zdravnik. "Kako se počutite? Kaj mi imate naznaniti veselja?"

Aleksandra pomežikne z očmi, položi roko na srce in pravi s strastnim glasom: "Moja mama

Vas pozdravlja, Ivan Nikolajevič, in se vam srčno zahvaljuje... Edini sin sem svoje mame in Vi ste mi rešili življenje: me ozdravili nevarne bolezni in... niva vedela, kako bi se vam zahvalila."

"Kaj to, mladenič!" ga prekine zdravnik, kateremu je bilo dovolj zahvaljevanja. "Izvršil sem je, kar bi vsakdo storil na mojem mestu."

"Edinec sem... v skromnih razmerah živim in Vas ne morem primerno odškodovati za Vaš trud, in... jako mučno nama je, gospod zdravnik; pa vendar, mama in jaz... edini sin, Vas prosiva silno, kot znak najine hvaležnosti... da sprejmete ta predmet, ki... Zelo dragocen predmet iz starega bronu... redek umotvor."

"Ni vzroka!" odgovori zdravnik in namrči čelo. "Čemu to?" "Ne, prosim, ne odklonite!" mrmra Aleksander in razvije sveženj. "Z odklonitvijo naju le še žalostite... To je zelo lep predmet... iz starega bronu... Podobovala sva ga po rajniku očetu in ga hranila kot drag spomin... Moj oče je kupoval stare kipe in jih prodajal ljubiteljem... Sedaj nadaljujem z mamo to reč."

Aleksander razvije predmet in ga postavi na mizo. Predmet je srednjevelik, umetniško izgotovljen svetilnik iz starega bronu. Predstavlja skupino; na podstavku sedeta dve ženski postavi v Evinem kostumu, in sicer v taki pozi, da sem premalo drzen in vročkrvin, da bi mogel to opisati. Postavi se smejeta koketno in izgledata — če bi ne imeli nalogo, da držita svetilnik — kakor da bi hoteli vsak hip skočiti s podstavka in uganjati razuzdanosti, na katere bi bilo že misliti nespodobno, dragi čitatelj.

Zdravnik opazuje darilo, se praska počasi za ušesom, kašlja in se usekuje v resnobnem premisleku.

"Da, resnično je zelo lep kip," mrmra, "ali... kako bi se izrazil, nekaj nenavadnega... pre malo salonsko... Ni več dekolitirano, ampak bogve kaj je to..."

"Kaj mislite? Čemu?" "Vrag v kačji podobni si ne bi mogel izmisliti kaj bolj frivolnega... Tak izdelek domišljije postaviti na mizo, to je nekaka onesnažba stanovanja."

"Imate čuden nazor o umetnosti!" odgovori Aleksander razaljen. "To je umotvor prve vrste, le opazujte ga natančno! Toliko lepote in krasote, da vam pobožno čuvstvo prepoji vso dušo in v grlu začutite bližajoče se solze. Pri pogledu na toliko lepoto pozabite na vse posvetno... Opazujte, kakor je treba, kako ginjeno, kako hipno, kako izrazito je vse to!"

"Vse to razumem prav dobro, moj dragi," ga prekine zdravnik. "ali jaz sem družinski oče; tukaj se pode otroci, večkrat so tudi dame tukaj."

"Opazovano z gledišča velike močice," odvrne Aleksander, "se vidi ta umetnina gotovo v drugačni luči... Toda bodite vzvišeni nad množice, gospod zdravnik, tembolj, ker z odklonitvijo razžalite globoko mene in mojo mamo. Sem edinec svoje mame..."

Rešili ste mi življenje... In za zahvalo vam darujem zelo dragoceno stvar, in... in žalosti me samo, da nimate k temu svetilniku enačice."

"Zahvalim, moj dragi, mladi prijatelj sem vam zelo hvaležen; priporočite me Vaši gospe mami!... A resnično, recite sami, otroci skačejo tod okoli, večkrat so tukaj tudi dame... No... sicer... naj ostane tukaj! Z Vami ni govoriti!"

"No, potem sva se tako sporazumela!" odgovori Aleksander vzveseljen. "Postavite svetilnik semkaj poleg vase. Škoda, da manjka enačica. Preškoda! Pa zdravi, gospod zdravnik!"

Ko odide Aleksander, opazuje zdravnik dolgo svečnik, se praska za ušesom in premišljuje. "Lep umotvor, ne da se prigrvarjati," pravi sam sebi, "in škoda bi ga bilo zavreči... Nasprotno, obdržati ga v stanovanju, je nemogoče... Hm!... Težka naloga! Komu bi ga podaril? Ah kam bi ga daroval v dober namen!"

Po dolgem premišljevanju se domisli dobrega prijatelja, pravnega zastopnika Uhova, kateremu je dolžan iz neke pravde.

"Dobra misel!" pravi zdravnik sam sebi. "Kot dobremu prijatelju bi mu bilo težko sprejeti od mene denar; torej bi bilo zelo primerno, če bi mu izročil kako darilo. Hočem mu ponesti to presneto reč! Ugodno je, da je mlad in lahkoživ..."

Stvari ni odložil, napravi se, vzame svetilnik in se pelje k Uhovu.

Pravnega zastopnika dobi na domu "Dober dan, dragi prijatelj!" pravi, "Hotel sem s teboj govoriti... Pridem, da se ti zahvalim za tvoj trud, moj dragi. Denarja ne bodeš hotel sprejeti, vzemi vsaj to malenkost tukaj, je nekaj elegantnega!"

Pri pogledu na umotvor je bil pravni zastopnik nepopisno vznemirjen.

"Na to je enkrat posrečena stvar!" zakliče smehljaje. "Za vrata! Kaj si ti vrazil dečki, umetniki, izmislili! Veličastno! Čudežno! Vzhieno! Kje si dobil to mično stvar!"

Potem, ko se sodni zastopnik oprosti svoje navdušenosti, pogleda plašno k vratom in pravi: "Toda vzemi svoj dar nazaj, dragi prijatelj! Ne moram sprejeti..."

"Zakaj ne?" vpraša zdravnik prepaden.

"No, ker... Moja mati priha

večkrat k meni, tudi klijenu... Ravnotako se stramujem pred slugam."

"Ne, ne, ne... Odkloniti pa ne!" odvrne zdravnik in napravi z roko kretajo, kakor da bi se hotel braniti. To bi bila od tebe podlost! Saj je umetniško izgotovljeno delo... Glej je, kako mično... kako izrazito... Ne bese de več! Žal mi!"

"Če bi vsaj nekaj smokvinih listov pokrivalo..." Toda zdravnik obnovi svojo branečo kretajo z roko še bolj energično in leti iz Uhovega stanovanja. Zadovoljen, da se je oprostil daru, se pelje domov.

Ko odide, motri sodni zastopnik svetilnik, ga gladi od vseh strani in si, ravnotako kakor zdravnik, dolgo beli glavo z vprašanjem, kaj bi napravil z darilom.

Čudovito lepa stvar, si misli; in v stran vreči je škoda; a obdržati jo je nepriljubeno. Najbolje je: podarim jo komu... Že vem — danes zvečer hočem izročiti svečnik komiku Šaškinu. Drhal ima rada take reči in danes je ravno predstava na Šaškinoto korist...

Rečeno, storjeno! Zvečer je skrbno zaviti svetilnik izročil komiku Šaškinu. Ves večer hodijo komiki v Šaškinovo napravljalnico, glasno in viharo, in občudujejo darilo; ves čas divja v napravljalnem salonu užitni hrup in rezgetajoč smeh. Če pride igralka pred vrata in vpraša: "Smem vstopiti?" potem hitro odgovori hripav glas komika: "Ne, ne, ljubka koleginja, nisem še napravljen!"

Po predstavi reče komik, drgetajoč z rameni in z razprostrtimi rokama: "Na, kje hočem pustiti to gnusno stvar! V moje privatno stanovanje pridejo večkrat igralke! To ni nobena fotografija; v mizni predal je ne morem skriti!"

"Prodajte, gospod Šaškin!" mu svetuje brivec. "Tukaj v predmetju stanuje žena, ki kupuje stare kipe... Peljite se tja in vprašajte po gospe Smirnovi. Vsak jo pozna."

Komik je slušal nasvet... Nekaj dni zatem je sedel zdravnik Košeljkov v svoji delavnici, prst je položil na čelo in se mislil o kislinah. Naenkrat so se odprla vrata in Aleksander Smirnov je vstopil hitro. Njegov obraz se je smehljaj, da, žarelo celo, in njegovo vedenje je naznanjalo, kako da je srečen. V rokah je držal nekaj v papir zavitega.

"Gospod doktor!" je začel zasopljeno. "Koliko veselje! Posrečilo se je nama dobiti enačico k Vašemu svečniku!... Mama je tako vesela! Edinec sem... Rešili ste mi življenje..."

In tresoč se od čezmerne hvaležnosti, je postavil Aleksander svetilnik pred zdravnika. Zdravnik je odprl usta in hotel nekaj reči, ali molčal je: jezik mu je bil kakor otrpel.

Problem, na kakšen način bi živel, morajo rešiti delavci in nikdo drugi. Kapitalisti imajo ta problem že davno rešen, zato se ga sedaj tako boje zamenjati.

JEZUITJE.

Jezuitski red je v organizaciji hirarhije katoliške cerkve velike važnosti. On daje tej hirarhiji elitne vojsake. Ta red dela danes še živo v dosegu svojih namenov in socializem ga najde povsod na svoji poti. Dobro, da se pove, kaj je jezuitski red. Ker je celo "Slovenec", priznal zgodovinarja Angleža Tomaža Macaulay kot precej objektivnega, naj citiramo, kar piše on o jezuitih: "Nobena verska družba ni imela tolikoizobornih mož, nobena ni raztegnila svojega delovanja po tako velikem delu sveta in v nobeni ni bilo toliko popolne edinosti mišljenja in izvrševanja. Ni ga bilo kraja na zemlji, ne steze spekulativnega ali praktičnega življenja, na kateri ne bi bilo najti jezuitov. Bili so svetovaleci kraljev. Razbistrovali so latinska pisma in izdali so cele bukvarne; polemika, kazuistika, zgodovina, razprave o optiki, algebrine oče, izdaje cerkvenih očkav, madrigali, katehizmi in obrekovalni spisi so bili zastopani u duševnih proizvodih teh mož. Višja izobrazba mladine je bila skoraj vsa v njihovih rokah in vodili so jo z veliko spretnostjo. Našli so pot, po kateri se pride do duševne izobrazbe, ne da bi se duh emancipiral. Njihovi sovražniki morajo priznati, da niso imeli para v vodstvu in vežbanju duha mladine. Povrh tega so gojili z vztrajnostjo in ljubeznijo umetnost govornišva, posebno na leci in sicer z uspehom. Še z večjo pridnostjo in večjim uspehom so bili delavni v spovednici. V katoliški Evropi so vedeli za tajnosti vsake vlade in skoraj vsake višje stoeče familije. Hodili so iz ene protestantovske dežele v drugo v nebrojnih oblikah: Kot veseli, lahkoživni kavalirji, kot navadni kmetje, kot puritanski pridigarji. Prišli so v dežele, v katere ni pripeljala prej nikogar ne trgovina, ne radovednost. Bilo jih je najti v obalah mandarinov kot paznike zvezdarne v Pekingu, med divjaki Paragvaya učeče divjake z motiko v rokah začete kmetije. Ali kjerkoli so bivali in karkoli se delali, njihov duh je bil isti: Neumorno skupno delo za skupno stvar in brezpogojna ubogljivost napram centralni oblasti. Nobeden med njimi si ni izbral sam svojega stanu, ne svojega domovanja. Ko ima jezuit ob polarnem krogu ali ekvatorju stanovanja, ali vse življenje v vaticanu rude urejati, ali rokopise prebirati, ali nagim barbarom razlagati kako grdo je jesti človeško meso, za to se on ni brigal, to vse je prepuščal v vsej ponižnosti drugim. Če so ga v Limi potrebovali je bil s prvo odhajajočo ladjo na antantskem oceanu, ako so ga v Bagdadu potrebovali, se je s prvo karavano vlekel skozi puščavo. In če mu je prišel klie, da mora v kraj, kjer si je manj življenja svest kakor volk, kjer velja za hudodelstvo, ako ga kdo prenoči, kjer so mu kazali na razgled postavljene glave njegovih redovnih bratov, česa se ima nadjati, je šel brez ugovora, brez strahu v svojo usodo."

Ta heroični duh med jezuiti še ni ugasnil. Ko je prišla v našem času strašna bolezen v Evropo, ko je bojazan pred njo v nekaterih mestih trgala vse družbinske vezi, ko so posvetni duhovniki zapustili svoje očete, ko ni bilo zdravniške pomoči z zlatom zaplačati, ko je najmočnejše naravne nagone ugasnila ljubezen do življenja: Tudi tedaj je stal jezuit ob postelji reveža, katerega so biskup in župnik, zdravnik in postržnik, ož, mati zapustili in nagibal se je k zastrupljenim ustam, da ujame zadnje besede spovedi, pokazujejo umirajočemu sliko umirajočega odraslenika.

Ali s čudavredno strpljivostjo, nesebičnostjo in postržovalnostjo, po kateri se je ta red odlikoval, so pa bile združene tudi velike nečednosti. Ni se neresnično trdilo, da ga je izredna krepost duha, vsled katere jezuit ni maral za udobnosti življenja in ni dosti del svojega življenja ter svobode, delala tudi nepoštenega, neusmiljenega, da mu je bilo vsako sredstvo v dosegu njegovih smotrov, v korist njegovega veroizpovedanja dobro in da je le prepogostoma v koristih vere videl koristi svojega reda. Trdilo se je, da se najde lahko v vseh naj-

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1892.

ADVERTISEMENT

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1903 v št. 11 v Kansasu

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURSE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MIAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERZEN, Jenny Lind, Ark, Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

grših komplotih, o katerih sprajše zgodovina, jezuitska roka, da je jezuit stanovitven le v naklonjenosti napram svojemu redu, da pa je v nekaterih krajih najnevarnejši sovražnik svobode in v drugih obnega reda in miru zmage, s katerimi se hvali, da jih je privojeval v prid cerkve, so po spravevali velikih mož te cerkve bolj navidezne nego istinite. Z velikim uspehom je spravljal ta red svet pod oblast katoliške cerkve, ali to je delal s tem, da je krojil cerkvena določila, kakor jih je ravno rabil. Pravi, da je veliko ljudi spreobrnil, ali drugi pravijo, da je spreobrnenjem zakrival pravo vero in da je drugim privolil uklanjati se starim bogovom, da se izognejo preganjanju, če so le na tihem zmolihi očenaš. Tako se ni ravnalo samo v ajdovskih deželah.

Ni se bilo čuditi, če so drvili ljudje iz vseh, tudi iz najvišjih stanov k spovednicam jezuitov, ker nihče ni zapustil teh spovednic nezadovoljen. V njih je vedel ta spovednik vsem prav napraviti. Bil je le toliko strog, da ni pustil hoditi onih, ki so pred njegovim duhovenskim tribunalom klečali, v cerkve dominikancev in franciskancev. Če je imel jezuit opraviti z resnično pobožno dušo, je govoril najlepši jezik cerkvenih očkav, ali za one, in ti so najštevilnejši, ki imajo toliko vere, da postanejo nemirni, če so krivično ravnali, pa ne toliko, da bi krivice ne storili, je imel druga zdravila. Ker jih ni mogel od greha odvrti, je gledal na to, da jim je kesanje prihranil. Njegova lekarna je imela raznovrstna mila, zdravila za raznovrstne bolnih vesti. Po njegovih redovnikih pisane in po generacijah odobrene knjige jezuitske so imele tolažila za hudodelece vseh stanov. Iz njih se uči bankrotnež, kako se skriva brez greha premoženje pred upniki. Služabnik se uči, kako brez greha svojemu gospodu s srebrno opravo lahko uide. Hudobnež dobi v njih zagotovilo, da sme krščen človek prenašati pisma zakonskih žensk njihovim ljubimcem. Francoski plemenitaši so dobili od njih sodbo, da je dvoboj dovoljen. Goljuf je dobil toliko prostora, da je zadostil za uničenje pogodb in pričevanj. Zares, če je človeška družba dalje obstajala, če sta življenja in lastnina bila sigurna, se je zahvaliti poštenosti in humaniteti, ki so držali ljudi stori, kar je družba jezuitov spoznala kot pravo in vestno.

Tako je bilo čudno dobro in hudo spojeno v značaju teh slavnih redovnikov, pa ravno v tej mešanici je tajnost njene velikanke moči. Le hinavske narave ne bi mogle priti do take premoči; tudi strogi moralisti ne; le možje, ki so odkritosrečno bili navdušeni in so s to navdušenostjo stremili po velikem smotru in ki niso bili izbirčljivi v sredstvih, so zamogli pridobiti tako moč.

Tako Macaulay. Ali so jezuitje še tega duha in teh lastnosti tega ne bomo razmotrivali. Ali v Ameriki jih imamo, tu imajo svoje šole, katere se spozna v boju rimsko katoliških škofov proti drugim vernikom in delavcem, ki se borijo za zboljšanje svojega položaja. Vse je dobro v dosegu njihovih namenov, tudi prijatelj-

ski objemi. S temi šolami ima tudi socializem opraviti.

OGLJU.

Luciano Folgore:

Prevél A. G.

Črni kruh strojev, ki kliješ iz žrel rudokopov in se kopišiš v neskončnih skladih ob dolgih potih tovarov; veliki kruh, zvenec od plamtečih energij, ki iz svojega zlatega trebuha izpušča brezlične harmonije plamenov, zapoj s svojimi zbori blestečimi himno upora, zapihaj v trombe vetrov svoje hrepenenje, o oglje! Tiščal je na tebi neskončni tlak stare zemlje; črna tema je ždela v mirujočih votlinah

in noči daljnih davnin so mučile brez prestanka tvoje misli snujoče. A iz skrivnostnega sná je k solnčnemu hrepenenju te zbudila zvoneča lopata. Zrušile so se v rove blesteče plasti in v nove boje so silni nevezdrni izbruhali skladi ogromni.

Zakipi, oglje žareče, in zamami s puhom počit male dni zdanjosti naše neznanne. Dim naj bo tvoja molitev v ceveh, grožnja naj razporejami bo godbi kotlov rujavih in gorka toplota za roke zamrzle,

kjer spé se od brezkončnih pomladi najdrzejše misli najslajši glasovi, vse navdušenje, ki uporno se širi in se hrupno razlije čez cesto, ki vodi do zvezdnatih mest.

Zakipi, o oglje v plamenečih grmadah in razžari vse mir, ki v času pripravila Prihodnost. Povej s svojo pesmijo ognjeno, da nočes za svoje plamene rok, ki omahnejo plahe, da nočes mladih junakov sreča, da hočeš genije uma, da jih braniš s plameni in nasitiš z energijami in potem jih zaseješ v brazde globoke življenja. Zlato se žetve neizmerne bo v njah valovilo, bolj zdravo bo dihala zemlja in bolj se se bodo napele mišice v boju, in kjer zdaj ima zmagujoča smrt taborišče, razgube se megle bojazni.

Pravijo, da je socializem proti božjim odredbam. Tu nekeje mora biti pomota. Ako bi bogu ne bili vse socialisti, potem bi njemu ne bilo potreba družega storiti kot sa mo misliti, da je socializem nepotreben in vsi socialisti bi se namah spreobrnil v navdušene republikance in klerikalce. Po logiki sv. pisma je božja volja, da se socialisti vedno bolj predrzno obnašajo.

Stranka

Witt, Ill.

Naznaujam vsem sodrugom našega kluba, da se bodo od sedaj naprej vse redne mesečne seje vršile vsaki prvi četrtek v mesecu, ob sedmi uri zvečer v navadnih prostorih.

John Tavornik, tajnik.
soc. kluba št. 84.

Breezy Hill, Kans.

Tukajšnja "Dickinson Co." je zaprla svoj 6. Splošno se govorila, da v kratkem času zapre še enega. Že sedaj je okrog 200 premarjetarjev prizadetih.

S proletarskim pozdravom
John Lekše.

NOROSTI.

— Neki pijanec je zadnji tork strelil grškega kralja Jurija v Solunu.

— Predsednik Wilson je uradno čestital ruskemu carju, kateri praznuje tristoletnico vladanja svoje trinoške in rabeljske rodovine. Fino! Wilson je pač d-e-m-o-k-r-a-t!

— Neki protestantski duhovnik v Sallemu, Ill., je pred kratkim vodil celo drhal od saluna do saluna, ki je razbijala šipe in steklenice in iztakala pijačo na ulice. Ta duhoven pač ne da dosti na molitev — on ima več vere v direktno akcijo!

— Jeklarški trust je sklenil vse svoje tovarne v So. Chicagi porjaviti z belo barvo. Delavci, radujte se!

— Boweryeva komisija v New Yorku poroča, da je v Zedinjenih državah 4.500.000 dalecev brez dela. Prosperiteta!

— Wilsonova vlada je priznala razbojniško Diaz-Huertovo vlado v Meksiki, ki temelji na umoru in ropu. Kitajske republike pa če ni priznala. Lepa "demokracija" vlada v Washingtonu!

— Stari trinog Porfirio Diaz in miliarder J. Pierpont Morgan potujeta skupaj iz Egipta proti Ameriki. Diaz je med potjo krenil proti Rimu, da obišče papeža. Campagna bella!

NAMESTO IMEN — ŠTEVILKE.

Kapitalisti zaznamujejo svoje sužnje s številkami kakor čredniki na Zapadu svojo čredo. Delavci ne poznajo in ne kličejo po imenih, temveč samo po številkah kakor kaznjence v jetnišnicah. To je pač v soglasju z današnjim sistemom, koje delovna sila komoditeta na trgu in se prodaja in kupuje kot vsako drugo blago.

V tovarnah American Window Glass kompanije v Derry, Pa., je bilo pred nekaj dnevi več sužnje ubitih. Koliko — tega ne poročajo, kajti to ni važno! Ko so hoteli poizvedeti za imena ponesrečenov, odgovoril je poslovodja: "Njih imena so nam neznana. Poznali smo jih le po številkah."

Tako so reveži izgubili v večnost kot muhe, ne da bi kdo vedel, kdo so in od kod so. Lep sistem! Živio kapitalizem! — z drugimi strani pa slišimo, da bi socializem uničil individualnost človeka. Za Kriščev voľjo! — če socializem delavcu ne bo zatajil drugega saj v imena delavcu ne bo zatajil in ga nadomestil z numaro". Individualnost v kapitalistični družbi, kolikor pride mezdni delavec v poštev, je pravi "joke".

Pobožni irski železniški skebje romali na "božjo pot".

Burlington, N. J. Pobožni Irci, kateri na tukajšnji železnici opravljajo umazano službo "skebov", so se za en dan odtrgali od svoje imenitne službe, da dostojno počaste svojega patrona, sv. "Patrika" paradno v cerkvi. (Čudno, jako čudno, da imajo tudi skebi svojega patrona, zaščitnika in svetnika v nebesih). Štrajkarjem se je seveda neumno zdelo, zakaj da bi hodili ti skebski junaki še svetnika držati, ter so jim hoteli nekoliko pomagati, da bi te pobožne dušice prej ko mogoče dospele do cilja svoje romarske poti. Ako bi lepi božjoposniki ne imeli za varstvo celo vojsko angeljev varuhov, bi vsekakor imeli lepo "božjo pot". Nad sto policajev je moralo korakati poleg Irskih bratcev, da niso potli krvavega križnega pota, katerega so jim namenili razkačeni štrajkarji. Slava

sv. "Patriku", kateri ima tako lepe in zveste podanike. (Čas je že, da bomo enkrat tudi naše kolege okoli "Glas Naroda" uprli, če imajo tudi oni sv. "Patrika" za patrona.)

700 deklet zapustilo tovarno za porcelanske izdelke.

East Liverpool, Ohio. Sedemsto deklet, zaposlenih v tukajšnjih tovarnah za izdelovanje porcelana je odšla na štrajk. Štrajkarice zahtevajo 8 urno delo, boljšo plačo in pripoznanje unije. Bossi se sedaj še predrzno obnašajo, pripravljeni so pač ustreči vsem drugim zahtevam, samo glavne zahteve štrajkaric, namreč pripoznanje I. W. W. unije, delodajalci pod nobenimi pogoji ne bodo pripoznali. Ako bodejo dekleta ustajale, bodejo tudi to zahtevo lahko dosegli, in sicer že zaradi tega, ker družba od nikoder ne more dobiti skebov.

"Amerikanski Slovence" namiguje svojim čitateljem, da je Alekso Sinas morilec grškega kralja Jurija — socialist. To je ravno taka laž, kakor je bila ostudna laž prekooceanskih klerikalnih listov, kateri so pisali, da je bil klerikalec "Kunshak" kateri je umoril socialističnega državnega poslanca Schumaiera — socialist. Mi ne trdimo, da je "Grk" Sinas klerikalec, ker nečemo našim nasprotnikom delati krivice. Mi smo za načelni boj, ne pa za laži. Ravno tako pa tudi odločno odklanjamo podtikavanja, da bi bil "Sinus" socialist. Vsaj mi nič ne vem o tem. Kolege okoli A. S. pa uljudno prosimo, da naj bodo malo bolj dosledni, ker drugače se vas bode sramova vaš učenik.

Socialisti nečejo od vojne ničesar slišati.

Po celem Franciji posebni pa v Parizu razvila se je živahna anti-militaristična propaganda proti novemu vojaškemu zakonu, kateri hoče zopet upeljati 3letno vojaško službo. Kot posledica te anti-militaristične propagande in nezaupnice novemu kabinetu ter predsedniku Poincaré — je bila velika demonstracija v Parizu, katero pa so mislili izživigati rojalisti, kar jim pa ni uspelo.

Komaj je predsednik shoda odprl shod, so se rojalisti na vse grlo začeli dreti rekoč: "Mi hočemo Alzacijo." "Ves svet do reke Rena mora biti zopet francoski." "Dol z Jauresom."

To je bilo seveda začetek nemirov. Socialisti so jim takoj odgovorili: "Dol z buržoazno vlado! Dol z militarizmom! Dol z triletno vojaško službo." Socialisti videč, da je nemogoče obdržati shod in govore, dokler bodejo v dvorani pripteni rojalisti, kateri so bili najeti od vlade, da motijo zborovalce — so ubrali najkrajšo pot. Pometali so nepotrebne rojaliste na ulice, in petorica razgrajčev je menda tudi težko poškodovanih.

Kadar je bila dvorana čista od rojalističnih razgrajčev se je shod pričel. Med shodom se je pred dvorano zopet nabralo kakih 500 rojalistov, katere pa policija ni pustila v dvorano. Rojalisti razjarjeni da ne morejo razbiti shoda, so se pridružili, da bodejo socialiste pretepli, kadar bodejo zapuščali dvorano. Ko pa je po shodu 1000 socialistov v demonstrativnem obhodu korakalo po ulicah in prepevali "Internacionalno", — ni bilo niti enega rojalista na spregled.

Tukaj je zopet eden dokaz poleg brezštevilnih drugih, da je socializem edini, kateri stoji na braniku za interese delavskega razreda. Edino le socialisti gredo na ulice ter odprto povedo, da proletarci ne žele vojne temveč kruha. Tudi mi se pridružujemo našim francoskim sodrugom, ter kličemo buržoaziji: Doli z vojno!

Socialisti zmagali združene kapitalistične stranke.

V Two Harbors, Minn. so bile sedaj mestne volitve, pri katerih so izšli socialisti kot zmagovalci. Stare, do kosti korumpirane stranke so uvidela, da niso v stanu premagati socialistov, ako so razcepjeni v republikanski in demokratski tabor. Zvesti prateci, kateri so še vedno bili eno in isto, so sprevideli, da ne gre drugače, kakor da poskusijo metodo, katero so gospodje kapitalisti uredili v Milwaukee. Združili so se vsi

skupaj v sladki nadi, da na ta način premagajo socialiste. Prišlo pa je drugače. Socialisti so poželi združene kapitalistične nasprotnike tako, da jih bržkone ne bode več veselilo utikati nos v mestno upravo. Kandidat združenih kapitalistov za župana: E. P. Christenson, je dobil 372 glasov. Dočim je kandidat za župana na soc. tiketu, kateri se je moral boriti proti združenim kapitalistom, kateri pri takih prilikah ne štejejo denarja — prodrl z 420 glasovi.

Socializem maršira vedno naprej, vkljub temu, da nam meščanski kolegi pri G. N. predbacivajo, da ga neokretno propagiramo. Imamo pač več sreče, kakor pa oni pri naprednih enotah.

Charles Edward Russel.

Dne 6. aprila, ob 2:30 popoldne bode govoril v "Princes Theatre" na Clark St., zraven Jackson Boulevarda, C. E. Russel.

Russel je eden najboljših (če že ne najboljši) pisatelj in časnar v Ameriki. Slovesnim delavcem, kateri žele slišati dobrega socialističnega govornika, priporočamo, da naj se tega shoda udeležijo.

Štrajkarice v Pittsburg, Pa. nečejo verjeti Oliverjevemu blufu.

Oliverjevi štrajkarji v jeklarni industriji, po večini dekleta, so dobili obvestilo od tvorniškega ravnateljstva, da vsakdo od štrajkarjev, kateri bi se predznil pridružiti kakšnemu demonstrativnemu obhodu po mestu, da potem nikdar več ne dobi dela pri "Oliver" družbi. Štrajkarji pa, namesto da bi upoštevali ponižni nasvet zveznega senatorja Oliverja — so pa ukrenili drugače. Takoj se jih je zbralo nad tri tisoč skupaj, ter v lepem sprevodu odkorakali z delavskega predmestja v mesto pred socialistično dvorano. Ko so se pred socialističnim domom njihove vrste še zdatno pomnožile, so odkorakali skupno čez most na Wood St. in Oliver Ave., kjer ima njegova ekselena "United States" "senator Oliver" svojo pisarno. Gospodu senatorju so potem delavci in delavke zapele zastoj en par lepih delavskih pesmi, kar mu pa gotovo ni bilo všeč.

V sprevodu so nosili štrajkarji mnogo zastav in pomembne napise, kakor: "Dvanajst ur za 60 centov." "Lincoln je osvobodil črne sužnje. Pomagajte osvoboditi "SVOBODNE" Oliverjeve bele sužnje". Demonstracijska parada se je zvršila v najlepšem redu, vkljub temu, da so nekateri policaji skušali izigrati štrajkarje, da bi potem imeli vzrok jih pometati v ječe. Štrajkarji upajo, da bodo kmalu dosegli zmago. Ne le, da se dobro razumejo, temveč še vedno nove čete zapuščajo tovarno, ter se pridružujejo svojim tovarišem, da jim pomagajo v težkem boju, katerega bojujejo z kapitalizmom za boljšo bodočnost delavskega razreda.

U službenici in šef pri nekem slovenskem dnevniku se radi trkajo na prsi, rekoč da so socialisti! Mogoče se Vi zato smatrate za socialiste ker vedno režete članke iz socialističnih listov? Kaj ne fantje in možje, socialisti niso tepci, temveč nadarjeni in inteligentni delavci, kateri znajo pisati tako dobre članke, da so tudi meščanskim kolegom všeč.

Čakanje rezultata.

Nedavno tega smo poročali, da se je iznašlo novo zdravilo zoper jetiko in da se sedaj vrše poskušanje o resničnosti istega. Mi pričakujemo rezultata. Tudi ako se isti izkaže, da je popolnoma uspešen, bo vse eno potrebno izboljšati zdravje, katero se pa izboljša le ako se izboljša apetit in prebava. Da se to doseže priporočamo dobro znano Trinerjevo zdravilno grenko vino. Ono čisti popolnoma prebavne organe, jih tudi pospešuje in izboljša. To je tudi vzrok, da je to zdravilo približljivo. Trinerjevo ameriško grenko vino bi morali rabiti vsi oni, ki omajo slab apetit, ki trpe na slabi prebavi, konstituciji in slabosti. Na prodaj v lekarnah. Jos. rinTer, 1333 — 1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill. Revmatizem bo žilah in gladih bi se moral zdraviti z Trinerjevim linimentom.

Advertisement.

NAVEČJA SLOVENSKA FARMARSKA NASELBIAN V AMERIKI.

Willard v državi Wisconsin. Naselbina v Willardu je stara komaj par let. To pač priča, da ima ta naselbina vse predpogoje, ki so potrebni za uspešno in dobičkanosno poljedelstvo. Ako bi ne bila zemlja rodovitna, ako bi ne bilo podnebje zdravo in za poljedelstvo zelo ugodno, ako bi kraj ne imel dobrih železniških zvez, ki omogočajo hitro razpečanje pridelkov brez večjih stroškov in truda, ako bi ne imel vseh drugih vrlin ki delajo novega farmarja zadovoljnega, bi prvi naselbniki ostali osamljeni ali bi pa bili celo prisiljeni zapustiti izbrani kraj. Toda pri Willardu je ravno obratno resnica. Brez vsake večje reklame se je tu do danes neselilo nad sto slovenskih družin in novi priseljeniki vedno prihajajo semkaj. Drug dokaz, da je Willard najprimernejši kraj za slovenskega novega farmarja, je to, da je veliko število dosedanjih naselbnikov dobilo za seboj na Willard svoje sorodnike in prijatelje.

Naselbina Willard se nahaja v Clark County-ju, ki je nekako v sredini države Wisconsin. Ta County je važno železniško križišče, kajti skozi ta County vodi pet železnic. Willard leži prav ob železnici.

Clark County ima po vladnem poročilu nad sto mlekarn in sirarn ter producira vsako leto za nad dva milijona dolarjev mlečnih produktov, od katerih pride lepe število tudi na Willard. Izobno vspeva turšica, ječmen, rž, krompir sladkorna pesa, sočivje, zelenjava in drugi pridelki. Zlasti povoljno vspeva detelja in vsakovrstne trave, kar je zlasti za živinorejo nepopisne vrednosti. Tudi sadje vspeva povoljno, zlasti jabolka.

Številni lepi domovi, katere so si postavili v kratkem času slovenski naselbniki, najjasneje pričajo o rodovitnosti zemlje, ki je izvor vseh farmarjevih dohodkov.

Toda ne samo gospodarsko, tudi politično moč že imajo slovenski naselbniki na Willardu: Rojak Steve Legat je občinski tajnik, poštar, postajenačelnik ter tajnik šolskega distrikta; rojaka Anton Zupančič in Ignac Česnik sta mirovna sodnika zadnji je tudi član šolskega distrikta ter kandidat za župana na Willardu in bo gotovo tudi izvoljen. Rujaka Steve Plavec ter Pavel Maren sta občinska konstablerja.

V sosednji slov. naselbini Gorman katera je oddaljena le par milj od Willarda, imajo Slovenci šolski odbor v svojih rokah. Rojak Frank Lesar je nadzornik tega šolskega distrikta. Lahko bi našli še več družin zanimivosti o tej hitro rastoči slov. naselbini, a to naj zadostuje za sedaj. Omenimo naj še to da imajo Slovenci tu svojo cerkev in šolo. Takoj zraven slovenskih naselbnikov je dosti zemlje na prodaj. Tu se nudi najlepša prilika za tiste Slovence ki se nameravajo podati na farmo. Cena akru je \$18.00 in se lahko plačuje na male mesečne obroke.

Rojaki, ki ste namenjeni na farme, ne bodite lahkomislni, kadar kupujete farme, tu se gre vam za vašo bodočnost. Bodite previdni kje kupite in kaj kupite. V vašo lastno korist in obrambo vam svetujemo samo tole: Predno kupite kje drugje, pišite nam po informacije, in oglejte si zemljo na Willardu, da se ne bodete kesali!

Mi smo edini zastopniki za Jugoslovane za to zemljo. Mi zastopamo lastnike ne agente. Vsaki kupec dobi lahko vsaki čas čisto in popolno lastninsko pravico (deed). Predsednik družbe, katere lastuje omenjeno zemljo je o. krajni sodnik v Milwaukee, John Karel.

Vsak, kdor želi dobiti naslove od slov. naselbnikov na Willard in jim sam pisati za pojasnila, naj se obrne na nas in mu jih pošlje mo.

Za vsa nadaljna pojasnila pišite ali pridite na Adria Colonization Co., 322 Reed Str. Room 6., German American Bank Bldg.

Uradnjemo tudi zvečer in ob nedeljah dopoldne.

Ig. Kušljan, upravnik.

Advertisement.

Marec za pljučne bolezni

Nestanovitnost vremena, razpostavljanje mrazu ali mokroti, hitre izpremembe gor-kote, prepihi ali pregorki sobe, neprimerna obleka so po navadi vzroki prehlada ali kašlja, katere, ako jih zanemarjate se lahko razvijejo v kakke bolj resne pljučne bolezni.

Severov Balzam za pljuča

(Severa's Balsam for Lungs)

zelo uspešno neinkuje v takih slučajih, ker ustavi kašelj, vrne bolne dele v zdravi stan in prepreča bolj resne bolezni. Poskusite ga!

Cena 25 in 50 centov.

Ne čudite se

ako zgubljate težo, ker nemore vaš želodec prebavljati jedil,

Severov Želodčni grenčec

(Severa's Stomach Bitters)

je tisto zdravilo, katero bi morali rabiti da vam okrepča celi prebavni ustroj ter povrne slast do jedil.

Cena \$1.0 steklenica.

Naprodaj so v lekarnah povsod. Ako jih vaš lekar-nar nima, pišite nam po zdravila in nasvet.

W.F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA. NIZKE CENE.

Velike ugodnosti: električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjega razreda na parniku

Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington

Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.

Družbeno ladjeve parnikov na dva vijaka:

Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington,

Laura, Alice,

Argentine, Oceanic;

NOVI PARNIKI V DELU.

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

GOSPODINJE POZORI!

Priporočamo vam v prodajo vse stvari, ki spadajo v grocerijsko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaža na dom.

G. MACINOVICH CO.,

331 Greeve St., Conemaugh, Pa.

Tel. Con. 4050.

— Slepjar v duhovniški obleki.

Iz Monakovega poročajo: Nekako tri leta je potoval po Avstrijskem in Nemčiji slepar, preoblečen v duhovniško obleko. Obiskoval je bogate lajke, škofo, samostane in zavode. Nabiral je denar za najrazličnejše pobožne namene. Potoval je v spremstvu mladega, lepega dekleta in ga predstavljal za svojo sestro. V treh letih je nabral okolo 9600 dolarjev. V Newwiedu so sleparja aretirali. Dejal je, da se piše Oskar Szegh in da je doma z Ogrskega.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,

198 1st Ave., Milwaukee, Wis.

Izborna pijača, izvrstna postrežba.

Vsakdo uljudno sprejet.

Papež ali Kristus

v angleškem jeziku.

Posivljamo duhovnike in katoličane, da zanikajo fakto, ki so v tej knjigi, v katerej dokažemo, da je rimsko-katoliška cerkev nekrščanska. — Vsaka stran posebej odpira oči.

224 strani. Cena 25c s poštnino, 5 za \$1. Vsak, možki ali ženska, zainteresiran v ameriških institucijah in v svobodi, bi moral naročiti več komadov te knjige in jo razširiti med prijatelji in znanci.

AMERICAN LIBERTY PUB. CO.,
Dept. 149. Box 814. Chicago, Ill.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces.

in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

Obuvala

za moške: od \$1.50 do \$4.00
za ženske: od \$1.00 do \$2.50
za otroke: od 50c do \$2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL

355 Grove St.

Milwaukee, Wis.

NAJBOLJŠE OBLEKE

izdeluje pe meri sodrug

J. KRAINČ,

317 Florida St., Milwaukee, Wis.

Ter popravlja, čisti pegla in barva stare.

Najboljše delo in najnižje cene.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WI

Telefon 1199.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitni časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svojo saloon, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLIJAN

229—1st Ave.

MILWAUKEE, WIS.

Milwaukee, Wis.

Sodrug LOUIS BERGANT

257 — 1st Avenue

priporoča Slovincem in Hrvatom svetlo dobro založeni SALOON.

JOS. A. FISHER

Ima za razpelo vsakvrstno pivo, vino, smetke, j. t. d.

Izvrstni prostor za okrepčilo.

3700 W. 26th St., Chicago, Ill.

Tel. Lawndale 1761

POZORI! SLOVENCII! POZORI!

SALOON

s modernim kegtijiščen

Breše pivo v sodčkih in butalkah in druge ramsorvratne pijače ter usajne smetke. Potniki dobe šečno premošče za nizko ceno.

Postrežba točna in izbena.

Vsem Slovincem in drugim Slovincem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

Važno uprašanje!

Do mi opravi

starokrajake

sodnijske

vojaške

zavode

Javni notar

220 1/2 Grove st Milwaukee, Wis.

Žolet, 17. marca.

Prijatelj urednik:

Salamsko mi že preseda v temle gnezdu čepet! Doggoned! Da bi šel ven med drage rojake in povedal svoje pošteno kranjsko ime, je pa velika riskirina — lahko se zgodi, da me križajo še predno pride veliki petek. Tako po ceni se pa spet ne dam s tega sveta. Nosrr! Kajti nisem še izvršil vsega in velike naloge me še čakajo. Zato mi pa preseda v tem Janezovem pašaluku in komaj čakam, da jo spet pobrišem ven na tajze, v svobodni svet. Torej hurjap!

Ko sem si opomogel od smeha in kihanja po tistem nesrečnem dogodku, pripravil sem se na "visok" argument. Janez je gledal grozno zeleno. Vzel je metlo in pometel črnojavni štof, kolikor ga je ostalo na tleh, toda plehnatega lonea ni več zaupal makakotu. Za kazen je moral makako na polico, kjer se je držal kot polit maček, ko ukrade klobaso. Zeleno in pisano je gledal Kranjski Janez — o mi-o maj! "Vidiš, prijatelj Janez," nadaljeval sem mirno, "na vsako vižo ima tudi afna dušo, ker kihati zna kot ti ali jaz, sur. Ne vem čemu bi se potem jezil." — "V-g te kihal te kihal smotlaka ti! Ja dem, da afinja nima diše!" — "Ohrajt," pravim jaz, "Kaj pa češ potem dokazat s temi afnami?" — "Dokazat čem tuliko, ti smotlaka, da afnije niso ljudi. Smre! He-čif!"

"Well, well — in jaz tega še nisem znal O ti moja buča, ti! Kaj pa so potem?" — "Afinje so afinje. Ali misliš ti, Štrigelj, da je afinja človeku v zlahti? Kako? Dokazi mi! Viš, ta moj makako ima repek, ja ga nimam. Moj šimpanz ondi ima dolge kosmate prste, — ja jih nimam. Vse moje afinje imajo kosmatino in huči podobne čube, ja tega nimam! Kje dokaz, da smo si v zlahti? Ja jih štundiram in štundiram te moje afinje noč in dan — vrag jim v pari! — a ne vidim kje in kako bi si bili podobni. Zato ja dem: ja sem ja, ti si ti, afinja je pa afinja. He-čif!"

Gret Skat! Pa naj še kdo reče, da ni Kranjski Janez smart! Bajgaš! Kdo ga bita? Celo afne, ki so lepo sešede na zofi, so strmele začudenja. Alas! Alas!

Tedaj sem pa jaz imel besedo. Predaval sem Janezu takole:

"Prav imaš, Janez! Ti nimaš repka niti kosmatine kakor makako id. Sur Majk! Sedaj vidim, da bi vsakega šimpanza smrtno razžalil če ga primerjam — s tabo. Ali — Janez! Zakaj pa praviš in zakaj pravijo drugi: Jure je požrešen kot volk, Pepe je umazan kot prešič, Lojze ima dolg vrat kot guska ali žirafa, Filip je zviti kot lisjak, Minka ima strupeno gofio kot sam gad, Kata je sladkosnedna kot mucka, Matijev je zabiti kot krava, France je zdrav kot riba, Fani poje kot slavček, Peter se dere kot sraka — zakaj? Vidiš, tukaj se vidi zlahta, ki jo dokazujejo — ne afne — temveč ljudje sami vsak dan. Jubečjurlajf! Jaz na primer poznam v Klevelandu človeka, ki je velik kričar; če se mu pa približaš, takoj smukne v luknjo. Ali ni dotični dober špecimen miške? Kaj pa slavni general-fajtar Žek Zanson? Ali ne gleda iz njega gorila? In španski kralj Alfonso? Kaj ni v njem pol afne? — Janez, Janez, ali spíš? Poženi svoje afne v cirkus, ako nečeš sam biti cirkus Naučil se nisi nič, a tvoj makako te lahko nauči, da si otročji kot makako Jesrr!

O mi — o maj! Molčal je Janez in gledal v strop. Afne so pa veselo škrtale in če bi imele pamet, bi bile gotovo ploskale. "Janez" — nadaljujem — "kaj praviš ti?

Od kod pride človek?" — "Iz blata" — se moško odreže Janez. — "Gaš! Meni je žal, Janez, da bi ti bil iz blata. Ali če sam češ tako, ne morem pomagat. Pa bodi iz blata! Doggoned!"

Vrata se odpro in v sobo vstopi kuharec. Gledala je kot čuk in sikala kot gad. V roki je držala pokr. "G'spud!" — zažugolela je kot kos — "zdaj se pa vse neha! T'ga cirkusa z afnam mora bit enkr't konec, če ne bom pa drugo zapela! Do zdaj sem že štir agente polila z vuda a ta pet še zunaj čaka. Kaj ze en'ga zlumka pa č'te s tem afnam Al ste rej's znorel? Al bomo zdej afne redil in pest'val? Ne buna, ne — prmajzeks! — če jest kej vem. Ala! marš v'n s tim zljudjam! Prklemanska pašast, če do jut'r zjutrej ne spucate tega spačka, le pr'pravte se! Jest vam že pokazem kdu je bas v tej hiš!" — "Čuj, draga moja, ja dem" — prišel je Janez ves v strahu, toda ni imel čenca. Kuharec je žurgolela in čebljala in vihtela pokar in ko se je pošteno iztresla, zletela je ven nad agente. Z argumentom smo bili kraju. Janez se je počasi obrnil in šel spat, ne da bi rekel "gudbaj" ali "gud najt", jaz sem pa tudi šel. Ko sem bil na kornerju, sem še videl, kako je kuharec podila agenta po štritu. Bajgali, Jaka vesel bodi, da nisi v Janezovi koži. Jesrr!

Solong Žolet Zdaj jo mahnem proti Čikagi, da vidim, kako se tam imajo in prihodnjic vam povem tisto "tretjo stvar."

Vaš

Jaka Štrigelj.

Razno.

"SMELTER TRUST" SE NORČUJE.

Daniel Guggenheim, predsednik velikanskega "trusta", kateri je inkorporiran z \$97.000.000 in kateri lastuje velike rudotopilnice v Denver, Pueblo, Durango, Leadville, Salt Lake City in Helena, je tožen, da je kršil Šermanovo protitrustno povelje. Tožba bi se imela vsiti še pod bivšim državnim generalnim pravdnikom Wickershamom. No, stari državni pravdnik, kateri je dobro vedel, da je za njega najboljša, ako se takim gospodom kakor je Guggenheim, gre kolikor mogoče na roko, se absolutno ni hotel zanimati za omenjeni trust, ter je pustil vso stvar lepo mirno. Novi državni pravdnik Mc Reynolds, kateri bi tudi najrajši videl, da cela stvar zaspi — je pa vendarle moral dati odgovor, ker so ga že od več strani nadlegovali, da naj pojasni, kaj je z omenjeno tožbo. Mc Reynolds se je začel na vse strani zvijati, da še sedaj nima v rokah vsega materiala proti omenjenemu trustu. Sploh pa, — rekel je novi državni pravdnik — bode tožba proti "Smelter Trust" jako težavna ker bode težko dokazati ako je omenjena družba v resnici "trust". (Kako duhovit odgovor.)

Ta ogromni "trust" lastuje 75 odstotkov vseh topilnic v Združenih državah. Pod svojo kontrolo ima tudi celo industrijo bakra, ter narekuje cene kovinam po vseh Združenih državah.

Ako kedo misli, da je sedaj ta trust v kakšnih škripah, se temeljito moti. Vprašanje je še, če se bode vlada hotela spustiti v tožbo z Guggenheimom. Vsekakor je sitno z tožbo, če se premisli, da vlada ne vlada Guggenheima, temveč da Guggenheim vlada — vlado. V slučaju, da se vlada spusti v tožbo z omenjenim trustom, ne bode nič drugega, kakor doživel bode zopet velikanski fiasko, kakor ga je še vedno pri razbijanju trustov.

Dokler bodejo trusti privatna lastnina posameznih oseb in korporacij, toliko časa je kričanje vladnih mamelukov ravno tako bedasto in otročje, kakor da bi predaval filozofijo sedemletno dete. Kapitalisti narekujejo, kedo da naj sedi na tistih stoli, katere mi potem imenujemo "vlado". Vsk, kedor od kapitalističnih strank pride v kakšen javni urad, mora plesati natančno tako, kakor piskajo kapitalisti. Ako hočemo, da bode vlada kontrolirala truste, ne pa trusti vlado, potem je edina pot, katere se moramo poslužiti, da damo slovo našim meščanskim prijateljem in vsem kapitalističnim strankam. Delavci, ako hočemo biti močni, mora-

mo posnemati kapitaliste, ter si k njim v šolo. Ako hočemo, da bomo mi kontrolirali vlado, potem moramo ustanoviti delavski trust. In ta delavski trust je socializem.

Chicago premikači na železniških tirih so solidni za štrajk.

Od 4643 premikačev na tukajšnjih devetnajstih železniških progah — je 4423 glasovalo za štrajk, ako železniške družbe ne bi hotele ustreči njihovim zahtevam. Delavci zahtevajo, da kadar delajo čez delavni čas (overtime), da se jim izplača plača za čas in pol. Ravno isto plačo tudi zahtevajo za nedelje in druge zapovedane praznike.

Železniški magnati do sedaj še niso nič odgovorili na noto delavcev, pač pa bodo morali to kmalu storiti, ker delavci pravijo, da ne puste stvar prav nič zavlačevati. Podpredsednik unije železniških uslužbencev, A. F. Whitney, je sporočil nezadovoljnim delavcem, da naj bodo vedno in za vse slučaje pripravljeni. Whitney ima osemnajst zahtev za uslužbence, katere bode predložil železniškim magnatom.

Bogate železniške družbe bodejo ugriznile v kisljo jabolko, ter pripoznale delavcem njihove upravičene zahteve. Ako bi izbruhnil štrajk v Chicagi bi se ne omeji samo na to mesto, temveč razširil po celem vzhodu in severozapadu. Promet na železnicah bi bil skoro popolnoma ustavljen, in družbe bi trpele velikansko škodo. Kapitalisti se bodejo morali, hote ali nehoti — počasi privaditi, da so stari časi že minuli, in da se tudi za delavske sloje, že vendar počasi svita dan.

V Hackensack, N. Y. je dvanajst Italjanov napadlo železniškega detektiva.

Sedem jih je ušlo, pet so jih pa ujeli. Obdolženi so umora, akoravno je dotični detektiv popolnoma zdrav, ter obsojeni skoraj na neverjetno kazen. Dva sta obsojena vsak od 15 do 30 let, druga dva vsak od 10 do 30 in peti od 8—30 letno ječo. Mi se ne strinjamo z Italijani, kateri napadajo zahrbtno, kot so napadli detektiva, akoravno je opravljal službo za kapitaliste. Vsekakor pa so jih obsodili v predolgoletno ječo. Zakaj pa naši modri sodniki ne pošljejo na "ričet" tistih vlezločincev, kateri leto za letom pobijejo na tisoče, da na stotisoče nedolžnih delavcev. Seveda tukaj je pa stvar drugačna. Velelopovi imajo denar, in sicer ne na dolarje, temveč na milijone in milijarde. Zato so pa popolnoma brez skrbri. Namesto da bi se take morile spravilo za varno omrežje, se jim pa še direktno in indirektno poje slava. Delavci že zdavnej vemo, da pravica je vedno le tam, kjer je denar. Seveda, meščanski listi, kateri se vsi, če ne očitno, pa vsaj na skrivnem valjajo v prahu pred kapitalizmom — nam kaj radi pri povedujejo, da so tudi oni za socializem. Neki slovenski list tam daleč na vzhodu, je celo trdil, da ne le samo list, temveč da so tudi njegovi uslužbenci vsi navdušeni socialisti, dasiravno dotični list nima niti unijske znamke. Čudno se nam pa vendar le vidi, da ti naši skrivni socialisti ob volitvah vedno glasujejo za kapitalistične roparje.

Grški kralj je mrtev Mi nimabenege vzroka, da bi žalovali za njim.

Seveda se mi ne strinjamo s zahrbtnimi umori, temveč jih obojamo, ker stojimo na stališču, da naj ljudstvo postavnim potom razruši krošnje, žezla in prestole. Fakt je pa, da so vsi cesarji, kralji in drugi principi z visoko bobnečimi naslovi, nepotrebni zajedaci v človeški družbi. Ali bi ne bilo bolj pametno, ako bi se dotični milijoni in milijoni, katere ti po "božji milosti" vladarji izprešajo iz delavskega ljudstva, — porabili za šolsko izobrazbo, proletarskih otrok?

Na Španskem in v Avstriji.

Španska vlada je izdala odlok, da je dovoljen vsem ženam obisk vseh vseučilišč pod enakimi pogoji kakor za moške in da imajo pravico do izvrševanja vsakega poklica, do katerega so si pridobile pravico z vseučilišnim diplomatom. V Avstriji pa dela vlada še vedno zapreke ženskem študiju, čeprav mislimo, da so najmanj 100 klafter pred Španijo.

SOCIALISTIČNE MLADINSKE ORGANIZACIJE.

Mednarodno tajništvo socialističnih mladinskih organizacij razpošilja naslednje poročilo:

Mednarodno tajništvo je poslovalo l. 1912 prav tako kakor prejšnja leta kot zbirališče spisov, tičočih se mladinskega gibanja. Ta delokrog se mora razširiti in sicer ne bo tajništvo zbiralo le socialističnih spisov, temveč vse literarne proizvode naših nasprotnikov, ki so na delu po vseh deželah. Te spise bo tajništvo, kadar pride čas za to, primerno uporabilo. Za izvršitev te namere pa bo moralo tajništvo pred vsem poskusi sredstva.

V organizacijah, ki so združene v tajništvo, so se v letu 1912 izvršile nekatere izpremembe. Zveza angleških nedeljskih šol je izstopila l. julija 1912 iz zveze. Na novo pa je pristopila tajništvo novoustanovljena mladinska zveza na Francoskem in pogajanja za pristop grške mladinske zveze so v teku. Mednarodno tajništvo je tudi v zvezi z mladinskimi organizacijami v Argentini, Kanadi in s poedinimi zvezami iz Zedinjenih držav. Sprejem zveze židovskih mladinskih delavcev v Avstriji je moral tajništvo odkloniti, ker niso v tej zvezi izpolnjeni vsi oni pogoji, kakor jih je določila mednarodna konferenca v Kodanju. Pogajanja s centralno zvezo mladinskih delavcev v Nemčiji za pristop niso doslej privedla do pozitivnega uspeha.

Tajništvo je razpošiljalo tudi material za propagando med mladinskimi delavci, zlasti francoskemu strankinemu zboru (februar 1912) je poslalo obširne podatke. Iz Švice in Italije je bilo tajništvo naproseno za posredovanje.

Vprašanje o pristupu tajništva socialističnih mladinskih organizacij mednarodnemu socialističnemu tajništvu v Bruslju še ni rešeno, pač pa so predpogajanja dokončana in tajništvo je odposlalo v Bruselj načrt pravil.

Leta 1912 je bila v Bazlu konferenca mednarodnih mladinskih organizacij. Resolucija, sklenjena na konferenci, ki jo je objavilo tajništvo v vseh evropskih jezikih, je bila na Avstrijskem konfiscirana. Grške mladinske organizacije so dobile obvestilo za konferenco prepozno, zato so pa poslale nakadno izjavo, da se pri druženju protestu proti vojni.

Dejstvo, da so v pretečenem letu pričeli izhajati štirje novi mladinski listi, je dokaz o čvrstem gibanju med socialistično mladino. V Cernovicah je prišla izhajati "Die Freie Jugend" kot glasilo židovskih mladinskih delavcev za Galicijo in Bukovino, "Till Storms", glasilo švedskih mladinskih organizacij na Finskem, "Anastasis", organ grške socialistične mladine in "Rozhledy mládeže", glasilo češke centralistične mladine na Avstrijskem. V Trstu je prenehalo glasilo italijanske socialistične mladine "Gioventu Socialista", zato pa dobivajo avstrijski italijanski mladinski delavci rimsko "Avanguardia". Na Švedskem je prenehal mesečnik "Fram" na ljubo tedniku "Storm-klokan". Številno socialističnih mladinskih listov, ne glede na mladinske liste različnih strokovnih organizacij, je 21. Število dežel, v katerih je socialistično mladinsko gibanje, je tudi 21.

Poročilo mednarodnega tajništva mladinskih organizacij za kodanjsko konferenco je močno razburilo oblasti. Na Ruskem in na Nemškem so oblasti poročilo zaplenile, ker baje njegova vsebina hujska k neobčljivosti zoper vojaške osebe. Na Nemškem je bil celo mlad sodrug, pri katerem so našli poročilo, obtožen. Sodišče v Essenu ga je oprostilo, čeprav je državni pravdnik predlagal dvamesečen zapor.

Ves produkt, kolikor ga producirajo kapitalistični zajedaci, se ne more drugače zračunati in zapisati kakor \$800.000.000.

Socialistični eksperiment pri gradnji Panamskega prekopa.

Po John Reedu predelal Iv. Molek.

Uvod.

Panamski prekop je pozorišče zelo interesantnih poizkusov ali eksperimentov posebno iz stališča razrednozavednega delavstva. Prekop sam na sebi je velikansko podjetje, tako veliko, da se ne more z njim ukvarjati nobena privatna korporacija; je največje inženirsko delo, kar se jih je do sedaj vršilo na svetu. To delo vrši stric Sam ali vlada Zedinjenih držav in reči se mora, da stric Sam vrši imenitno delo. Delavci so boljše plačani kot kje na svetu za delo jednake vrste. Hrano in obleko dobe po tisti ceni, kar stane vlado. Zdravnikov jim ni treba plačevati; vse preskrbi vlada. Delavska stanovanja in delovni prostori so v dobrem sanitarnem stanju, kar zopet delavce nič ne stane. Skratka: delo na Panamskem prekopu se vrši — ne za profit privatnih podjetnikov, ne v spekulativne svrhe kapitalistov, temveč se vrši vslošno korist ljudstva. In ravno to je, kar mora zanimati vsakega delavca, kateri še ni delal drugje kot pod profitnim sistemem, kateremu upravlja delo le v dobiček svojemu zasebnemu delodajalcu.

Po vsi pravici smemo torej nazivati gradnjo Panamskega prekopa kos socializma. Seveda socializem v popolnosti, kakoršnega nam prinaša bodočnost, to še ni. So še veliki nedostatki zraven, toda glavna stvar — delovni pogoji in gospodarske razmere, pod katerimi se nahajajo delavci, nanašajo se po volji vlade, temveč izzvanjsled potrebe, ki jo je prinesel gospodarski razvoj.

Vodstvo in uprava dela na prekopu je v rokah vladnega komiteja, kateri se imenuje "Isthmus Canal Commission". Komite sestoji iz osmerih mož in predseduje mu kolonel George Goethals, kateri je obenem glavni inženir. Teh osem mož je nastanil predsednik Zedinjenih držav. Delo je razdeljeno na osem oddelkov ali departmentov in vsak član komiteja ima po jeden oddelek pod svojim vodstvom. Ti vodje so izuzemši dveh izkušeni inženirji. Kolonel Goethals predstavlja vrhovno oblast v Canal zone. — Ako bi delavci sami izvolili ta odbor upravlja in vodi delo, bilo bi to socialistično. To se pa ne more zgoditi tako dolgo, dokler ne bodo delavci imeli vlado republike v svojih rokah.

Nekaj zgodovine.

"Isthmus", to je tista ušina suhe zemlje v Panami, ki zavzema najkrajšo pot od atlantiškega do pacifiškega ali Tihega oceana, je prvi odkril Kristof Kolumb leta 1502, ko je v drugič prišel v Ameriko. V septembru leta 1512 je znani Španec Balboa prekoručil ožino in prvi prišel na obalo Tihega oceana. Že takrat so španski naseljenjenci razmišljali, da bi bilo dobro prekopati tisti ozki pas suhe zemlje in zvezati oba oceana s kanalom. Zgodovina nam celo pove, da so Španci pozneje v resnici hoteli pričeti s kanalom, tnda nert je baje preprečil neki duhovnik — misijonar — kateri je oplašil Špance, češ da bi bilo tako delo bogu nasprotno. "Bog je ustvaril suho zemljo in morje in kakor je on naredil tako mora ostati," je učil misionar in kar je v tistih časih duhovnik rekel, to je moralo tudi obveljati. Na prekop ni potem več nihče mislil skoraj štiristo let in šele v zadnji polovici 19. stoletja je poskusila skupina francoskih kapitalistov, da bi vresničila to misel. Francozje so kupili ožino, delali deset let in zapravili 266 milijonov frankov, toda vspeha niso imeli nobenega. Podjetje je bilo preveliko, da bi vspeval v zasebnih rokah. Naert francoskih kapitalistov je torej žalostno propadel.

Tedaj so se pa začele zanimati za stvar Zedinjene države. Kongres je pooblastil vlado, da je kupila od propadle francoske družbe ostanke mašinerije, dovoljšino (franchise) etc. za \$40.000.000. Dalje so Zedinjene države plačale republikli Panama deset milijonov dolarjev za svet in plačevati ima-

jo še \$250.000 vsako leto po preteku devetih let od časa pogodbe. Kupljen svet na ožini meri deset milj v širokosti in je dolg 50 milj od Atlantika do Pacifika. Ta kos sveta se imenuje Canal Zone, skupni stroški za prekop se računajo na 375 milijonov dolarjev. Dve leti je vzelo strica Sama, predno je počistil Canal Zone in zgradil cela mesta stanovanj za delavce. Veliko časa je vzelo vlado, predno je uredila dobre zdravstvene razmere. Kajti znano je, da v Panami vlada velika vročina — kraj je samo 9 stopinj od ekvatorja — in tam je vse polno raznega tropičnega mrčesa, ki povzroča nevarne bolezni. Kako je vlada preganjala ta mrčes, bomo obširneje opisali pozneje. Jeden glavnih vzrokov, zakaj je propadel francoski sindikat, so bile ravno zdravstvene razmere. Francozje so kopali prekop za privatni profit; niso se brigali za nezdruve razmere, v katerih so se nahajali delavci in zgodilo se je, da so delavci kar trumoma cepali vsled raznih bolezni. Stric Sam je pa sprevidel, da gradnja prekopa zahteva predvsem, da je na isthmus zajamčeno delavcem zdravje brez ozira na to, kako veliki bodo stroški za vzdrževanje sanitarnosti.

Gradnja prekopa.

Canal Zone, kakor že rečeno, je deset mil širok in razteza se severno od Atlantika proti jugu do Pacifika. Prekop je dolg 51 milj in reže ožino posevno od severa proti jugu. Prekop bo zgrajen na zatvornice. Pri Gatunu, osem milj od vhoda na atlantiški strani je jez, kateri je poldrugo miljo dolg, eno tretjino milje širok na dnu, 115 čevljev visok in 400 čevljev širok na vrhu.

Ta jez bo zapiral vodo iz rek Chagre, Trinidad in več drugih manjših rečic; ta voda se bo zbirala v jezero, katero bo ležalo 85 čevljev visoko nad morjem in raztezalo se bo 164 štirjaskih milj v površini.

Panama je na glasu vsled velikega deženja. V letu 1911 je deževalo 137 palev; v enem samem dnevu pade dežja do 12 palev. Vode torej ne bo manjkalo, tako da ho jezero vedno polno. Narejena bo tudi posebna zaprta struga za odtekanje v slučaju, da jezero preveč naraste.

Rekli smo, da površina tega umetnega jezera bo 85 čevljev nad morjem. Tako bodo torej ladje in parniki pluli iz morja na jezero s pomočjo zatvornice. Voda v umetno zgrajenih cementnih strugah bo s pomočjo paralelnih zatvornic naraščala in padala in tem potom poljubno dvigala največje parnike. Na atlantiški strani so tri take struge z zatvornicami, ki leže ena nad drugo kakor stopnice. Vsaka teh zatvornic bo dvignila varnik 28¼ čevlja visoko, kar je skupaj 85 čevljev. Parnik bo potem plul po jezeru 25 milj do Culebra zaseke, katera je devet milj dolga. Pri Culebra zaseki gre kanal skor gorovje. Na južni strani zaseke pri Pedro Tri-guel bo parnik zopet priplul v zatvornico, katera ga bo spustila 28¼ čevlja doli v drugo majhno jezero od koder bo plul poldrugo miljo do Miraflores, kjer bo parnik končno spuščen potom dveh zatvornic 56 2/3 čevlja v nižino na površje Pacifiškega oceana.

Kanal bo 1000 čevljev širok na najširjem in 400 čevljev na najožjem mestu. Globok bo 45 čevljev. Zatvornice pri Gatunu bodo dovolj velike, da lahko akomodirajo ladjo tisoč čevljev dolgo in 110 čevljev široko; zgrajene so paralelno, tako da bota lahko dvignjena in spuščena dva parnika obenem brez vsake teškoče. (Dalje.)

Kadar bodo delavci lastovali stroje, pri katerih delajo, takrat bode "charity" izgubil vso veljavo.

Tvoj gospodar ti reče, da ti ne more dati več dela, ker si preveč naredil. Toraj ti si preveč delal — ker si preveč naredil. Vkljub temu, da si preveč delal pa vseeno nimaš niti centa v žepu. Zakaj? Povej prijatelj zakaj?